БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой,
Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 35 (8867)
ФЕВРАЛИИН 11
СРЕДА
1959 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Долоон жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө! (1-дэхи нюур).
Коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй нэгэдэлэй кандидадуудай түлөө нэгэ хүн шэнгеэр бултадаа дуугаа үгэе! Гунга Чимитов.—Арадай басаган (2-дохи нюур).
Ф. Михайлов. — Мухаршэбэрэй аймагта (2-дохи нюур).
ВЛКСМ-эй ЦК-да. Совет басагадай патриотическа үүсхэл (2-дохи нюур).
РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгуулиин Центральна комиссида (2-дохи нюур).
Нүхэд хонишод! Байгша ондо 100 хонин бүриһөө 110—120 хурьга түлжүүлхые оролдое! К. Жалсараев.—Түрүү отарануудта. Д. Николаев.—Хэлэһэндээ хүрэхэнь лабтай (2-дохи нюур).
УНШАГШАДАЙ АСУУДАЛ, ДУРАДХАЛНУУД: Б. Цырендашиев.—Буумал шулуун гэдэг юуб. Д. Ракшаина.—Булшархайн туберкулёз хойшолонгүйгөөр эдэгэдэг. И. Малов.—Һургуулиин дэргэдэхи үрэ жэмэстэ сад тариха тухай (3-дахи нюур).
Н. Назарова.—Алдар солото революционно демократуud (3-дахи нюур).
А. Дамдинов.—Малшадые нүүдэл наймаагаар ханганагүй (4-дэхи нюур).
ХИЛЫН СААНАҺАА (4-дэхи нюур).

Арадай кандидадууд

РСФСР-эй, Бурядай АССР-эй Верховно Соведүүдэй, нютагай Соведүүдэй һунгалтада бэлэдхэл КПСС-эй ээлжээтэбэшэ XXI съездтэй тудалдажа, манай ороной арад зоной политическэ болон ажалай эдэбхи үүсхэлые угаа ехээр харуулаа. Партиин XXI съездын тоолнууд манай орон дотор коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулха түсэб хараалжа, арад зонии Коммунистическэ партиин хэзээ хэзээнэйхиһээ нягта нэгэдэлтэй, һаршагүй холбоотой болоһыень харуулаа.

Арад зомнай РСФСР-эй, Бурядай АССР-эй Верховно Соведүүдэй болон нютагай Соведүүдэй депутадта кандидадуудые нэгэн һаналтайгаар дэбжүүлбэ. Манай республикын ажалшад өөһэдынгөө һунгалтын урда тээхи үргэн суглаанууд дээрэ Россин Федерациин болон Бурядай республикын засаг түрын дээдэ органуудай депутадта кандидадуудаар Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй Президиумэй гэшүүдые нэгэн дуугаар нэрлэһэн байна.

Бүхы оронойнмай арад зон, тэрэ тоодо манай республикын ажалшад депутадта кандидадуудые дэбжүүлхэдээ парти, правительствын, совет арадай агууехэ хэрэгэй түлөө үнэн зүрхэнһөө, бүхы хүсөөрөө зүтгэдэг эрхим хүбүүд, басагадаа нэрлэбэ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадуудаар республикымнай эрхим түлөөлэгшэд: Мухаршэбэрэй аймагай «Үнэн» колхозой ахамад хонишон нүхэр Ц. А. Аюшеева, КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр В. И. Дубровский, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Д. Ц. Цыбикпилон, Зэдын комбинадай түрүү хүдэлмэришэн — буровой станогой эрхим машинист нүхэр В. Г. Шульгин дэбжүүлэгдэһэн байна.

Манай парти, правительство Советскэ гүрэнэй тогтоһон сагһаа хойшо социалистическэ промышленностиие, тэрэнэй гол шухала үндэһэн — хүндэ индустриие эршэмтэй түргэнөөр хүгжөөхын түлөө тэмсэжэ, асари ехэ амжалтануудые туйлаа. Мүнөө манай орон промышленна үйлэдбэриингөө хэмжээнэй талаар Европодо—нэгэдэхи, дэлхэй дээрэ—хоёрдохи һуури эзэлнэ. Промышленностиин үйлэдбэрилэн гаргадаг бүхы продукци 1913 онойхиһоо 36 дахин ехэ болоо. Урдань оройдоо промышленностьгүй, гээгдэнги захa хизаар байһан манай республика мүнөө үедэ хэдэн олон томо промышленна предприятитай, индустриально-колхозно республика болонхой. Энээнтэй хамта, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ шэнэ шэнэ аргануудые бэдэрэн олоһон, ажалай гайхамшаг дүй дүршэлтэй хэдэн мянгаад түрүүшүүл республикын предприятинуудта урган гараа. Тэдэнэй дундаһаа Улан-Удэ станциин паровозой түрүү машинист Н. Петров, Улан-Удын оёдолой фабрикын хүдэлмэришэн А. Н. Худиганова, ПВЗ-гэй формовщица Н. Красикова гэгшэд Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэһэн байна.

Коммунистическэ парти, Советскэ правительство һүүлэй табан жэлэй туршада социалистическэ хүдөө ажахые шууд түргэнөөр хүгжөөжэ, арад зоной ажабайдалые бүри һайжаруулхын тула нилээд олон хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлээ. Энээнэй ашаар Эхэ оромнай гайхамшаг амжалтануудые туйлаа.

Иимэ хүндэтэ зорилгын табигдажа байхада республикымнай ажалшад һунгалтын урда тээхи суглаанууд дээрээ РСФСР-эй, Бурядай АССР-эй засагай дээдэ органуудта хүдөө ажахын түрүү малшад, механизаторнууд, мэргэжэлтэд болон колхозой түрүүлэгшэнэрэй дундаһаа эрхимэй эрхимүүдыень айхабтар ехэ эдэбхитэйгээр дэбжүүлһэн юм. Тэдэнэй тоодо Тарбагатайн аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан А. В. Борисова, Сэлэнгын совхозой хонишон Г. Б. Бальжиева, Яруунын аймагай «Победа» колхозой хонишон Д. Ц. Цыренжапова болон бусадай нэрэ нэрлэгдэнхэй. Дэбжүүлэгдэһэн кандидадуудай дунда хүдөө ажахыгаа эрид шууд хүгжөөхын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй, үдэр һүниие илгангүй, хормойгоо шуужа, хамсыгаа шамажа ажаллаһанайнгаа ашаар гээгдэнги байһан колхозуудые богонихон болзор соо түрүү зэргэдэ гаргажа шадаһан түрүүлэгшэнэр нүхэд Н. Б. Иринчеев, П. С. Афанасьев, Б. Н. Нимаев, Д. Д. Дугаров, Т. Ф. Дубкова болон бусад бии.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадуудаар республикын интеллигенциин эрхим түлөөлэгшэд—РСФСР-эй болон Бурядай АССР-эй габьяата врач Э. Р. Раднаев, зооветеринарна институдэй доцент В. Я. Суетин, Кяхтын дунда һургуулиин багша М. И. Рещикова, инженер М. Ф. Завгородняя болон бусад дэбжүүлэгдээ.

Тэрэшэлэн республикымнай ажалшад городой, аймагай болон сомоной Соведүүдэй депутадта кандидадуудаар олоной хэрэгэй түлөө хододоо оролдожо, ажал хүдэлмэридөө үнэн сэхээр хандан, амжалта туйлажа ябадаг хүнүүдээ дэбжүүлһэн байна.

Һунгалтын урда тээхи суглаанууд дээрэ Россин Федерациин, Бурядай республикын, нютагуудтахи засагай дээдэ органуудай түлөөлэгшэдөөр һунгагдахын тулада партийна болон партийнабэшэ хүнүүд хамтадаа дэбжүүлэгдэжэ, манай обществын морально-политическэ булад хатуу нэгэдэл, СССР-эй арадуудай эбдэршэгүй хани барисаан, парти, правительство болон арадай агууехэ нэгэдэл эли тодоор харуулагдаа.

Дэбжүүлэгдэһэн кандидадуудай дунда Россин Федерациин, манай республикын бүхы үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд бии. Энэ хадаа манай гүрэнэй олон үндэһэ яһатанай хоорондын хани барисаае, эбдэршэгүй, бата нэгэдэлые харуулжа, Коммунистическэ партияа тойрон тэдэнэй нягтаар жагсанхай байһые, инаг партиингаа сэсэн мэргэн политикые хэлбэришэгүйгөөр дэмжэдэг байһые эли тодоор гэршэлнэ. Советскэ Союзай арад зон, тэдэнэй тоодо манай республикын ажалшад түрэл Коммунистическэ партиингаа ээлжээтэбэшэ XXI съездын түүхэтэ шиидхэбэреэр табигдаһан СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ долоон жэлэй гайхамшагта түсэбые нэгэн һаналаар һайшаан угтажа, тэрэниие бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тула бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхээр бэлэн байна.

Социалистическэ гүрэн түрынгөө хэрэгүүдые хүтэлжэ, ябуулжа байхын тулада РСФСР-эй, Бурядай АССР-эй Верховно Соведүүдтэ, нютагай Соведүүдтэ депутадаар һунгагдаха арадай кандидадуудта мартын 1-нэй үдэр бултадаа нэгэн хүн шэнгеэр дуугаа үгэе!

Һү һаалга тухай 1959 оной февралиин 1-нэй мэдээн

Аймаг	1958 онойхитой сасуулхада бүхы дээрэ һаагдаһан һүн (процентээр)	Үнеэн бүридэ һаагдаһан һүн (килограммаар) 1958 он	Үнеэн бүридэ һаагдаһан һүн (килограммаар) 1959 он
Баргажанай	96,8	52	48
Байкало-Кударын	124,1	61	72
Бичурын	82,1	111	85
Зэдын	70,7	82	58
Яруунын	75,9	70	55
Заиграйн	78,3	84	68
Закаменай	107,6	37	39
Иволгын	85,9	132	111
Кабанскын	121,9	82	93
Хэжэнгын	94,2	55	58
Кударын	95,5	112	100
Курумканай	94,7	64	62
Кяхтын	90,3	112	93
Мухаршэбэрэй	36,5	89	70
Прибайкальска	92,2	104	93
Сэлэнгын	73,4	123	97

Аймаг	1958 онойхитой сасуулхада бүхы дээрэ һаагдаһан һүн (процентээр)	Үнеэн бүридэ һаагдаһан һүн (килограммаар) 1958 он	Үнеэн бүридэ һаагдаһан һүн (килограммаар) 1959 он
Тарбагатайн	81,2	139	104
Ториин	95,7	69	66
Түнхэнэй	109,3	64	67
Хориин	78,1	72	60
Баунтын	129,2	59	71
Ахын	172,9	3	6
Хойто-Байгалай	115,5	79	89
СОВХОЗУУД:			
Борьёогой	105,7	131	131
Яруунын	78,5	100	76
«Эрдэм»	97,3	116	108
Бичурын	115,5	124	123
Кяхтын	88,4	161	121
Сэлэнгын	103,3	110	125
Хориин	115,9	63	67

Долоон жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө!

Үнэн зүрхэнһөө һайшаана

Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» гэжэ колхоздо механизаторнууд болон олон колхознигуудай хабаадалгатайгаар КПСС-эй ээлжээтэбэшэ XXI съездын хүдэлмэреэ дүүргэһэндэ зорюулагдаһан баярай митинг боложо үнгэрбэ.

Митинг дээрэ үгэ хэлэһэн колхознигууд болон бусад олон хүнүүд түрэл партиингаа съездын хараалһан түсэбые дүүргэхээр бэлэн байһанаа мэдүүлбэ.

Үгэ хэлэгшэ, колхозой тракторист нүхэр Н. Зарубин иигэжэ мэдүүлээ: — КПСС-эй ээлжээтэбэшэ XXI съездын түүхэтэ документнүүдые үнэн зүрхэнһөө һайшаанаб. Съездын зүбшэн хэлсэһэн ороной арадай ажахые 1959—1965 онуудта хүгжөөхэ түсэб болбол совет арадай материальна болон культурна ажабайдалые улам саашадань хүгжөөжэ, коммунизмда орохо хэрэг гээшэ гэжэ һайнаар ойлгожо хүдэлхэ ёһотойбди. Долоон жэлэй түрүүшын жэл — 1959 ондо абаһан социалистическэ уялгаяа саг болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө оролдонобди.

Митинг дээрэ үгэ хэлэһэн колхозой нэгэдэхи комплексно бригадын бригадирай орлогшо нүхэр И. Н. Кобелев КПСС-эй ээлжээтэбэшэ XXI съездын баталан абаһан резолюциие, мүн съездын бусад түүхэтэ документнүүдые үнэн зүрхэнһөө һайшаажа байһанаа мэдүүлбэ. Тиигээд байгша ондо абтаһан социалистическэ уялгануудаа саг болзорһоонь урид, нэрэтэй солотойгоор дүүргэебди гэжэ колхознигууд болон механизаторнуудта хандаба.

Г. Тугарин.

Гайхамшагта дүнгүүд

БАРГАЖАН. (Манай корреспондентһээ телефоноор абтаба). Һаяхан аймагай Адамово тосхоной Чапаевай нэрэмжэтэ загаһа-барилгын артелиин гэшүүд түрэл партиингаа түүхэтэ XXI съездын амжалтатайгаар дүүрэһэнтэй дашарамдуулжа болоһон митингдэ олоороо суглараа. Эндэ артелиин үнинэй, дүй дүршэлтэй загаһашан нүхэр А. Меньшиков үгэ абаад, иигэжэ мэдүүлээ.

— Партиимнай үнгэрэгшэ съезд совет арадтамнай коммунизмын түүхэтэ зам заажа үгэбэ. Партиин XXI съезд бүхы совет арадай туйлаһан асари ехэ амжалтые согсолжо, Эхэ оронойнгоо саашадаа улам хүсэтэйгөөр, хурдан түргөөр һалбаран хүгжэхэ түсэбтэ программа зохёожо үгэбэ. Энээнэйнь урманда ажал хүдэлмэридөө бүри ехэ абьяастайгаар, хүсэ шадалаа гамнангүй ажаллаха дуран хүрэнэ.

КПСС-эй ээлжээтэбэшэ XXI съезд дээрэ баталагдаһан СССР-эй арадай ажахые 1959—1965 онуудта хүгжөөхэ даабарита тоонуудай бэелүүлэгдэхэдэ, Совет оромнай гайхамшаг ехээр хүгжэжэ, коммунизмын богоһо дээрэ гарахань лабтай. Энэ ехэ зорилго дүүргэлсэхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулхын түлөө манай артелиинхид улам эршэмтэйгээр ажаллажа, байгша ондо түсэбһөө гадуур хамта 300 центнер загаһа барижа, гүрэндөө тушааха, худалдаха ёһотойбди,— гэжэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Г. Меньшиков бултанай үмэнэһөө мэдүүлээ.

Митингдэ сугларагшад энэ дурадхалыень ехэтэ һайшаан дэмжээ.

О. Раднаев.

Горнягуудай уялга

КПСС-эй ээлжээтэбэшэ XXI съездын хүдэлмэриин дүнгүүдтэ зорюулагдан, Зэдын комбинадай Холтосоной руднигай хоёрдохи шахтын коллективэй хамтын суглаан февралиин 6-да болобо.

Суглаан дээрэ эгээн түрүүн тус шахтын бригадир Кузьминых үгэ абажа, бүхы бригадаараа түсэбөөр хараалагдаһан 40 тонно рудагай орондо үдэр бүри 50 тонно абажа, үдэрэйнгөө нормые 125 процент дүүргэхэ гэһэн уялга абаа.

Мүн нүхэр Лодоев долоон жэлэй түсэбые дүүргэлгэдэ ажалай жаяг журам сахилга, хүн бүхэнэй дүй дүршэлые баяжуулха хэрэг айхабтар ехэ удхашанартай байха гэжэ тэмдэглэбэ.

Суглаанда хабаадагшад өөһэдынгөө шахтын арга боломжонуудые тодорхойлон хараад, жэлэйнгээ түсэбые декабриин 25-да 104 процент дүүргэхэ гэһэн уялга нэгэн дуугаар баталан абаа.

А. Бутин.

Шэнэ амжалтада уряална

Улан-Удын сэмбын фабрикын клуб. Ажалай түрүүшын халаан дүүрэжэ, сэмбэ нэхэгшэд, ээрэгшэд клубтаа олоороо сугларанхай. Эндэ тэндэ хүхюу энеэдэн, баяртай хөөрэлдөөн болоно.

—Мүнөөдэрэй газетэ уншаа гүт? Съездын урда тээ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ манай фабрика город соогоо түрүү һуурида гараа. Үнгэрһэн жэлэй IV кварталай дүнгөөр манай фабрикада КПСС-эй горкомой, горсоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй дамжуулгын Улаан туг барюулагдаха болоо гэһэн мэдээсэл толилогдоод байна, гэжэ нэгэ хүдэлмэришэн зэргэлжэ һууһан нүхэртөө хэлэнэ.

—Зүб, зүб. Бишье уншаа һэм. Теэд январь һарадашье һайнаар хүдэлжэ, түрэл партиингаа съездые ажалай амжалтаар угтаа ха юм бибди гэжэ нүхэрынь харюусана.

Иигэжэ омогтой, баяртайгаар фабрикын хүдэлмэришэдэй хөөрэлдэхэншье зүбтэй.

Тус фабрикынхид КПСС-эй ээлжээтэбэшэ XXI съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ оролсожо, жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь 20 хоног урид, декабриин 10-да дүүргэһэн байна. Мүн январииншье түсэб үлүүлэн дүүргэгдэһэн байха юм.

Фабрикын партийна эхин организациин секретарь нүхэр Семенникова КПСС-эй ээлжээтэбэшэ XXI съездын хүдэлмэреэ дүүргэһэндэ зорюулагдаһан митинг нээжэ, КПСС-эй Октябрьска райкомой секретарь Ф. И. Оглоблиндо үгэ үгэбэ.

Нүхэр Оглоблин партиин съездын хүдэлмэри тухай, абаһан тогтоолнуудайнь удхашанар тухай сугларагшадта тодорхойгоор хөөрэжэ үгэбэ.

—Коммунизм байгуулагшадай съезд гэжэ нэрлэгдэһэн, КПСС-эй ээлжээтэбэшэ XXI съезд хүн түрэлтэнэй түүхэдэ тон ехэ удхашанартай байна. Социализм хэтэ мүнхэдөө илаба, коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулха шэнэ үе ерээ гэжэ энэ съезд дээрэ онсолон тэмдэглэгдээ.

Коммунизм түргэнөөр байгуулхын түлөө коммунистическэ ёһоор ажаллаха, ажаһууха гээшэ совет хүн бүхэнэй нэрэ хүндын хэрэг болоно гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Трибуна дээрэ аппаратно-ээрэлгын цехын мастерай туһалагша Скуратов гарана.

—Партиин ээлжээтэбэшэ XXI съездын баталан абаһан шиидхэбэринүүд соо манай орондо коммунизм байгуулха асари ехэ түсэб хараалагданхай. Долоон жэлэй дүүрээд байхада манай ажабайдал, ажаһуудал танигдашагүйгөөр хубилха байна. Хүдэлмэриин үдэр богони болохо, салин нэмээхэ хэмжээ-ябуулгануудые түрэл партимнай хараална. Эдэ бүгэдые манай фабрикын жэшээ дээрэһээшье хаража болоно. Бидэнэр 7 часай хүдэлмэриин үдэртэ ороһоор жэл шахуу болообди. Амарха, һураха, мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ арга боломжо манда хүсэд бии. Съездын шиидхэбэринүүд бидэнэрые ажалай шэнэ амжалтада уряална, гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ. Тиимэһээ ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлхэ, бүтээн гаргадаг продукциингаа үнэ сэнгые доошолуулхын тула үнэн сэхээр оролдохо ёһотойбди.

—Долоон жэлэй туршада манай ороной экономико хурдан түргэнөөр хүгжэхэ байна,—гэжэ электрогагнууршан Павлуцкий хэлэнэ. Коммунизм түргэнөөр байгуулха хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулхын тула бидэнэр коммунистическэ ёһоор ажаллаха, ажаһууха ёһотойбди. Шэнэ долоон жэлдэ шэнэ эршэмтэйгээр ажаллахые уряалнаб.

Буд нэхэдэг цехынхидэй ажал хүдэлмэри, хүсэл зорилго тухай ахалагша мастер Семеньков митинг дээрэ хэлэбэ. Тус цехынхид январь һарынгаа түсэб 110 процент дүүргэжэ, мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана. Варфоломеев, Ефремов гэгшэдэй бригадынхид коммунистическэ ажалай бригадын хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысөөндэ ороод, һайн амжалта туйлажа байнхай.

Һүүлээрнь фабрикын директорэй уялгые дүүргэжэ байһан нүхэр М. А. Жерлов үгэ хэлэбэ.

Митингдэ хабаадагшад КПСС-эй ээлжээтэбэшэ XXI съездын шиидхэбэринүүдые бүри һайшааһан резолюци баталаад, шэнэ уялга абаба.

Долоон жэлэй түрүүшын жэлэй түсэб декабриин 15 болотор дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 60 мянган метр буд нэхэжэ гаргаха, ажалайнгаа бүтээсые 8 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциингаа үнэ сэн түсэбөөр хараалагдаһанһаа нэгэ процентээр доошолуулха, энэ жэлдэ нарин, нарибтар нооһоор буд нэхэлгые шудалха гэжэ сэмбэшэд шиидэбэ.

Социалистическэ мүрысөөн үргэлжэлһөөр

КПСС-эй ээлжээтэбэшэ XXI съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөн Улан-Удын мяха-консервын комбинадай хэдэн зуугаад хүдэлмэришэдэй дунда үргэнөөр дэлгэрээ. Ажалай габьяа харуулагшадай, эрхим амжалта туйлагшадай тоо үдэрһөө үдэртэ олошорно. Тэрэнэй ашаар комбинадайхид январь һарынгаа үйлэдбэриин даабариие 139,1 процент дүүргээд, мүнөө мүрысөөнэй эршые бүришье шангадхана. Эдэ үдэрнүүдтэ комбинадай бүхы хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшад партиин XXI съездын материалнуудтай гүнзэгыгөөр танилсажа, ехэтэ һонирхон шудалжа байнхай.

Тиигэншьегүй яахаб! Энэ съезд алдарта партиимнай, арадаймнай түүхэдэ хэзээдэшье мартагдахагүй, коммунизмда үргэн далайсатайгаар орохо һаруул һайхан замые сэхэ заажа үгэнэ ха юм.

Уржадэр, тус комбинат дээрэ үдэрэй сайлалгын үедэ КПСС-эй ээлжээтэбэшэ XXI съездын амжалтатайгаар дүүрэһэнтэй дашарамдуулан, олон хүнэй хабаадалгатай митинг боложо үнгэрбэ. Митингдэ хэдэн зуугаад хүнүүд хабаадалсажа, партиингаа баталан абаһан, бэелүүлжэ байһан хараа шугамуудые нэгэн дуугаар һайшааба. Эндэ үни удаан хүдэлмэрилһэн үндэр наһатайшье хүнүүд, һаянай ажаллажа байһан залуушуул, комсомолшуудшье бии. Тэдэнэй дунда хуушанай хүдэлмэришэн Ульян Илларионович Павлуцкий, эрхим токарь Евдокия Владимировна Тархаева, суута хүдэлмэришэн Иван Павлович Кулаков, колбасна заводой түрүүшүүлэй нэгэн Нина Донских гэгшэд байлсаба.

Эдэнэр КПСС-эй XXI съездын хүдэлмэриин дүнгүүд тухай партиин Улан-Удэ городой Октябрьска райкомой секретарь нүхэр Оглоблиной хэһэн тобшо мэдээсэлые шагнаад, өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалнуудые хэлэбэ. Эгээн түрүүлэн үгэ абаһан, консервын заводой мастер Раиса Кострикова иигэжэ мэдүүлээ:

— Эхилһэн долоон жэлэй түсэбэй заатагүй дүүргэгдэхэ байһанда бидэ этигэнэбди. Энэ агууехэ түсэбэй бэелүүлэгдээд байхада ямар һайхан үе болохо гээшэб, Эхэ оромнай улам баяжаха, арад зонойнмай ажабайдал улам һайжарха! Тиимэл хадань бидэнэр, өөһэдынгөө дааһан участок бүхэндэ бүри эршэмтэйгээр ажаллаха ёһотойбди, аргатайшьебди. Мүрысөөнэй долгиие улам бадаруулая.

Трибуна дээрэ — колбасна заводой түрүү хүдэлмэришэн, коммунистическэ бригадын нэрэ зэргын түлөө тэмсэжэ байгшадай нэгэн, ВЛКСМ-эй гэшүүн Людмила Потапова.

— Үйлэдбэриин бүхы хэмжээнэй талааршье, мүн продукциин хүн бүхэндэ хүртэсын хэмжээнэй талааршье Эхэ оромнай түүхын богонихон болзор соо дэлхэй дээрэ нэгэдэхи һуурида гарахань лабтай. Эгээл иимэһээ бригадынхид коммунистическээр ажаллаха, ажаһууха, һурахын түлөө зоримгойгоор тэмсэжэ байнхай—гэжэ нүхэр Потапова үгэеэ үргэлжэлүүлнэ. — Мүнөө заводой комсомолшууд болон залуушуул партиингаа хараалһан агууехэ зорилгонуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэхээр зоригжонхой. Тиигэжэ бидэнэр долоон жэлэй түрүүшын жэл болохо 1959 оной түсэбые 10 үдэрөөр уридшалан дүүргээд, түсэбһөө гадуур 400 тонно колбаса үгэхэ гэһэн уялга абабабди. Энээнээ дүүргэхэмнай лабтай.

Һүүлээрнь, митингдэ хабаадагшад 1959 онойнгоо түсэбые декабриин 20-до дүүргэхэ, түсэбһөө гадуур 10 миллион түхэригэй продукци Эхэ орондоо үгэхэбди гэһэн социалистическэ шэнэ уялгануудые абаба.

И. Очиров.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын мяха-консервын комбинадайхидай митинг. Трибуна дээрэ—колбасна заводой түрүү хүдэлмэришэн, коммунистическэ бригадын гэшүүн Людмила Потапова үгэ хэлэжэ байна.

А. Мантаевай фото.

Коммунистнууд болон партийна бэшэ хүнүүдэй нэгэдэлэй кандидадуудай түлөө нэгэ хүн шэнгеэр бултадаа дуугаа үгэе!

Арадай басаган

Зүблөөн тараhаар нилээд үни боложо байба. Теэд олонхид, иланганяа малшад, түрүүлэгшын таhалгаhаа гаража ошоногүй. Суглаанайшье hүүлээр хөөрэлдэхэ, зүбшэхэ юумэн захагүй олон гараба.

Нээрээ, тэрэ яагааб даа, Дашабал Дамбаевич, кукуруза гэдэгээ саашанхи жэлнүүдтэ ёhоор ургуулдаг hаа даа... Нэгэл ушартай hэн ха. Манай үнеэд лэ жаргаха hэн,— гэhэн абяанай дуулдахада:

— Юун ганса үнеэд гэнэт, Зонды абгай, хонид яагааб,—гэжэ Гарма Буянтуевич хүбидаа хүртэhэн ногоон набшата кукурузаяа алдахаа байhан юумэндэл яаран дуугарна.

— Үгы даа, хонидтнай үнжэгэн амитад гээшэ, харин кукурузатнай сарбуугай шэнээн суурлтай ургамал ха юм,—гэжэ hаамхай үнеэдэй фермые даагша бүляалдаад hаланагүй.

— Байгты, байгты, нүхэд, суглаан дээрэ яhала хөөрэлдөө ха юмбибди. Кукурузаяа ургуулаадхия, тииhэн хойноо ямар малда эдюулхээ шиидхэхэбди,—гэнэ агроном Дашабал Дамбаевич.

—Энэ хөөрэлдөөсытнай баhа протоколдоо оруулха хүн гүб? —гэжэ суглаанай бэшээшэ hураба. «Үнэн» колхоздо хамаг бүхы суглаануудта Халзанай Дугарые ходол бэшээшээр hунгадаг бэлэй. Энэ хэрэгтээ ехэ нягтаар хандадаг, хүнэй хэлэhэн дурадхаhан бүхые үлөөн дуhаангүй бэшэжэ үрдидэг, тогтоолые тоб-яб гэтэр тодолоод, тэмдэглээдхидэг ухамайшаг хүбүүн hэн.

— Манай Талын Булагта намагтай нойтон газар бии юм. Арбан гектар болохо байха. Хойто хабар тэндэ кукуруза тариха гэжэ манай отарынхид шиидхээбди,— гэжэ Цыпилма Аюшеевна тугаарай дуугай hууhанаа хөөрэлдөөндэ оролсобо.

— Цыпилма Аюшеевна, юу хэлэнэ гээшэбта, комплексно бригада бүхэндэмнай кукуруза ургуулха тусхай звено байгуулагдаа ха юм. Володя Цырендашиев манай энэ гурбадахи бригадада томилогдоол ха юм. Тэрэл звено кукуруза тариха, харууhалха, ургуулха байна бшуу.

— Хажуугаарнь малшад бидэнэйшье кукуруза ургуулхада яаха юм! Дашабал Дамбаевич, ойлгыт. Гүүртэ, отара бүхэн өөhэдынгөө арба арбан гектар кукуруза таряа hаамнай, тусхай звеногой ургуулhан кукуруза дээрэ хэды нэмэри болохоб. Сабшалангаа ургуулна, өөhэдөө үбhөө хуряана ха юмбибди. Зеленко тарина, намар хуряанал ха юмбибди. Кукурузашье ургуулхабди.

— Цыпилма Аюшеевна, али кукуруза ургуулха гэжэ мандаг найданагүй гээшэ гүт?—гэжэ агроном голхорон hагад дуугарба.

Малшадайнгаа иимэ шуналтайгаар ниитынгээ ажахын асуудал тухай hанаагаа табижа, хөөрэлдэжэ байхыень дуулахадаа, баярлажа энеэбхилжэ hууhан Цырендондог Семенов hууриhaa бодоод, сонхын хажуудахи сүлөө hуурида ерэжэ, Цыпилма Аюшеевнатай зэргэлжэ hууба.

— Цыпилма Аюшеевна яаха аргагүй зүб юумэ хэлэжэ байна. Дамбаич, звенодотнай юундэ найдахагүй hэм. Найдана. Бари мэлшэ байхагүй, харин Цыпилма хээтэймнай кукуруза мориёо хазаарлаха гэнэ ха юм,—гэжэ түрүүлэгшын хэлэхэдэ, хүнүүд энеэлдэд гээд, «зүб, зүб!» гэлдэнэ.

— Энэ «хээтэйтнай» хээтэйтэйхэн лэ хээтэй байна. Манай hанаагүй юумэ ухаалдяа бшуу даа,—гэжэ парторг Базарсада Базаргармаев дуугараад:—Дугар Цыбикович, протоколоо үргэлжэлүүлхэ болоош, бэшэ бэшэ, нүхэр, энэмнай шухала юумэн боложо байна гээшэ. Зоной үүсхэлые сэгнэхэ, дэмжэхэ ёhотойбди!—гэнэ.

***

Жэлэй эхинhээ гэнтэ хүйтэрөөд, байгаали гээшэ ганиржа галзууржа эхилбэ. Мороз үбгэн дедушкын морилжо ерэhэниинь эли харагдаба. Түгэнын талада гурбан хоног саhан шуурган шэдэлжэ, нюдэ хараха аргагүй юумэн болобо. Цыпилма Аюшеевнагай даадаг Талын Булагай отарада эгээл энэ хүйтэнөөр хонид олдороо хурьгалжа мэдэбэ. Энэ гурбан хоног соо хонишодой хэниншье унтаагүй: hүниндөө хонидоо ходо эрьехэ, хурьгыень абаха, амяарнь байлгаха, хүхүүлхэ; үдэртөө — хонидоо эдеэлүүлхэ, уhалха. Түрэхэ болоhон, хурьгалhан хонидто уhа халаажа, уhалха, тэжээлынь буйлуулжа эдеэлүүлхэ гэхэ мэтэ ажалай ехэ гээшэнь. Юу hайн бэ даа, энэ гурбан хоногто дала гаран хонид хурьгалаа, хүйтэн шанга.

Цыпилма Аюшеевна хонишодтоо иигты, тиигты гэжэ заажа хэлэжэ үгэхынгөө хажуугаар ээлүүдгүй өөрөө тэрэ бүхэндэ оролсоно.

— Цыпилма хээтэй, мүнөө hүни унтагты, бидэ хонидоо эрьеенэ бэзэбди. Зүдэршоот, шэг шарайетнай хараад зүрхэ алдахаар... Нээрээ энэ hүни амаржа унтагты,—гэжэ отарынхид Валентина Самбуева Дашабал Намжилов хоёр хэлэбэ, гуйба.

— Үгы, үгы, бараг, яахамни hэм. Мүнөө hүни Хара толбото хурьгалха байха. Ехээр ядадаг хонин юм. Адаглажа хурьгалуулха ёhотойб. Тиихэдэ Харайдаг алаг хонин эхирлэхэ шэнжэтэй hэн. Байза, эрьежэ ерэхэ байна. Таанад унтагты, би

hэрюулүүжэб,— гэжэ дуугараад, ахалагша хонишон газаашаа гарана. Саhа бордоhон гээшэ зааш намданагүй, сагаан тооhон. Хонинойнгоо дал тээшэ ошожо ябахадаа, Цыпилма Аюшеевна hалхинай зүүн хойноhоо боложо байхые ойлгобо. Зосоонь нэгэ бага гэрэлтэхэдэл гэбэ. «Иихэдээл болоо, бүхэли долоон хоног hалхилагша аа гү гэжэ айhан хүм... Болоо, болоо...» гэжэ бодосогоон хонидтоо хүрэжэ ерэбэ.

Удангүй хойноhоонь Валя Дашабал хоёрынь орожо ерэбэ. Иимэ хэсүү hүни унтажаш хэбтэлтэгүй байгаа.

— Та хоёр юундэ ерэбэт? Ошожо унтагты!

— Үгы, үгы, Цыпилма хээтэй. Хурьгадаа харахамнай, эхэнүүдынь даража, гэшхэжэ байгаагүй юм бэзэ.

— Энэ hүниндөө шуурган хагсуумнайшье сэлмэхэ байха даа,— гэжэ Цыпилма Аюшеевна хэлэбэ.

— Юу хэлэнэт? Яагаа hайн юм! Теэд газаа мүнөөхил зандаа эшхэржэ, мушхаржа байна ха юм,—гэбэ Валинь.

— Һалхин мүнөө зүүн хойноhоо үлеэнэ. Тиигээ ха даа тэнгэримнай тэлэрхээ hанаа гээшэ. Түгэнэмнай иимэ хуулитай юм: баруун хойноhоо, Бар тээhээ hалхилхадаа шуурган бууха, зүүн хойноhоо, Галтай тээhээ hалхилхадаа, намдаха. Би яhалал адаглаhан хүн байхаб,—гэжэ Цыпилма Аюшеевна бэшэндээ ойлгуулна.

Ахалагша хонишоной ехээр hанаагаа зобоhон Хара толботонь ямаршьегүйгөөр хурьгалба. Саб сагаахан хурьга гаргаа. Тээ үүр сайха багта Харайдаг алагшаниинь хурьгалба. Тэрэ хониниинь, нээрээ, эхир хурьга гаргаа. Нарай хурьгадаа абаад, Цыпилма Аюшеевна дал сооhоо гарахадань, газаань тэнгэри сэлмэжэ, үүр hайсахан сайшоод, урда шэлэ саб сагаан юумэ хүхэбтэр тэнгэридэ тобойжо харагдаба. Ойро тойрон нам-хүм. Байгаали дууража байhаншаг. Эгээл эндэ хонишон тухам эсэшэhэнээ мэдэбэ. Хоёр hүгадаа хабшуулаад ябаhан хурьгадайнь хүндэ гээшэ! Бии байhан хүсөө зангидажа, найгаргаhаар байрадаа орожо, хурьгадаа наар соогоо табяад, ороноо заhаншьегүйгөөр ошожо, бүхэлеэр хэбтэбэ. Дэрэ дээрээ толгойнгоо хүрэхэтэйл адли бүхэ нойроор унташаба.

***

« Хайбан хара бидэ хоёр зобоболди. Саhанай ехэ гээшэ. Харгы олдохо юумэ бэшэ. Хуу хүр хаяжархёо. Сагаан талаар сэхэ махуулжа ерэбэб. Хушуун Үзүүрhээ хоёр час ябаба гээшэ хаб»,—гэhэн танил абяа дуулахадаа, hаяхан hэриhэн Цыпилма Аюшеевна хаанаш байhанаа түрүүшэг hөөргэ ойлгожо ядаба.

— Сайн байна, Цыпилма хээтэй. Ерэhээр hэреэхэ гэhэмни, эдэшни hэреэлгэнэгүйл. Унтаг гэнэ, гурбан сүүдхэ унтаагүй гэнэ,—гэжэ Шэрэб Буянтуевич эхилбэ.

— Иимэлши даа, Шэрэб, шанга шангаар дуугараад hэреэжэрхибэш. Юу бэдэржэ ерэнэ гээшэбши энээ руу!—гэжэ Валя гэмэржэ таhа дуурэнэ.

— Энэ баруун тээ гурбан хүн юугээ хэнэ гээшэб? Сагаан саhан соо бүгтэлзэнэл. Мори шарга харагдана,—гэжэ Шэрэб Буянтуевич асууба.

— Аа, тэдэшни манайхин, Дулма, Бадмасуу, Дашабал гурбан лэ даа. Кукуруза тариха поли дээрээ саhа тогтоожо, шэбхэ адхажа байна гээшэ,—гэжэ Валя Самбуева айлшандаа ойлгуулна.

— Аа, тэрэ намар хөөрэлдөөшээ хүсэндэнь оруулжа байнабты?

— Тиингүй яахаб,—гээд Цыпилма Аюшеевна столдо hууба.—Зай; айлшан, хайшаа зорибот?

— Танайда хүрэтэр зорюута ерээб.

— Зорюута?

— Хэрэг бии.

— Хэрэг? Хэлыш даа.

— Сай уугаад орхигты, тиигээд хөөрэлдөөрэйгты,—гээд Валя сай аягална.

—Ород зон эдеэлхэ дээрээл ехээр хөөрэлдэшэгшэ гүбүү. Бидэ сайлаха хоорондоол минии хэрэг шиидхээдхихэлди, — гэнэ Шэрэб Буянтуевич. — Цыпилма Аюшеевна, би танhаа зүбшэл эрижэ ерээб. Ушараа Санжа Цыденовтэ хэлэхэдэмни, Цыпилмадал сэхэ ошо, нэгэл зүйтэй юумэ хэлэхэ заа-ха байха гээд, би энэ ерэбэ гээшэб. Минии даажа байhан эрьенүүд соо...

Валиин аягалhан сайшье хүрэшэбэ! Хоёр ахалагша хонишод удаан хөөрэлдэбэ. Байн-байн Шэрэб Буянтуевичын нюдэн hаруултажа, зориhон хэрэгээ золтой hайнаар дүүргэбэ янзатай. Дүй дүршэл ехэтэй Цыпилма Аюшеевнагай зүбшөөл заабари залуу хонишоной hанаанда таараба ха юм.

Уданшьегүй Шэрэб Цыдыпов түргэхэнөөр хүл дээрээ бодожо, ехэл баяртайгаар Цыпилма Аюшеевнагай гарые адхаба:

— Һайн даа, тон зүб юумэ хэлэбэт. Заабариетнай номой ёhоор дүүргэхэб. Тиихэдээ манай отарынхид энэ ута үбэлөө дабажа шадаха байхабди.

— Шэрэб Буянтуевич, hаяар колхозой буусада ошоходоо, отарадашни хүрэхэб.

— Заатагүй хүрөөрэйгты!—гээд баяраа хэлсэжэ, айлшан гэртээ харихаар гараба.

***

Энэ мэтэшэлэн колхозойнь малшад ерэжэ, Цыпилма Аюшеевнатай хөөрэлдэдэг, туhа зүбшэл эридэг юм. Тээсэгэн намар hубай үхэр харадаг Санжа Цыденов мүн лэ мал ажахын асуудалаар Цыпилма Аюшеевнада ерэжэ зүбшэжэ, хөөрэлдэжэ ошоо hэн. Тиигээд мүнөө Шэрэб Цыдыповые эльээбэ ха юм.

Нээрээшье Цыпилма Аюшеева колхозой тогтохоhоо хойшо, хори наймандахи жэлээ мал дээрэ хүдэлмэрилнэ. Һаалишанааршье, хүдэлөө, hубай малыешье хараа, hүнэй товарна фермыешье даагаа. «Хаанашье хойшоо харангүй, үнэн сэхээр ниитын ажал хэдэг, залхуурха гээшые заяандаа мэдэдэггүй хүдэлмэрилдэг юм. Цыпилма гээшэмнай малда hүзэгтэй хүн бшуу. Юу хэлэхэб, аймшагтай бэрхэ даа»,—гэжэ сугтаа хүдэлhэн хүнүүдынь хэлэдэг. Эды үни удаан жэлдэ мал дээрэ хүдэлмэрилхэдөө, хорёод эрхим hайн малшадые хүмүүжүүлhэн байна. «1953—54 онуудта Цыпилма хээтэйтэй сугтаа үнеэндэ хүдэлөө hэм. Мал гэхэдэ унтаха нойроо, эдихэ хоолоо мартадаг хүн юм. Бүхы колхозой малые үhэ зүhөөрынь танидаг»,—гэжэ тугалшан Мэдэгма Дымбрылова хөөрэнэ.

Һаалишанаар хүдэлмэрилжэ байхадань колхозой правлени Ц. А. Аюшеевае хониной отарые шангадхахын тулада ахалагша хонишоноор Талын Булаг эльгээгээ hэн. Тэндэ ошоод хүдэлмэрилхэ зуураа, хоёр жэлэй туршада отарын ажалые эмхитэйгээр табяад, «Үнэн» колхоз дээрэхи эгээл эрхим отара болгожо шадаа hэн: 1958 ондо 100 эхэ хониноhоо 135 хурьга абажа, хонин бүриhөө 4,2 килограмм нооhо хайшалжа, республикын түрүү хонишодой тоодо ороhон байна.

Коммунизмые нэлэнхы үргэнөөр байгуулжа эхилхэ гэhэн мүнөө энэ шатада Талын Булагай отарын хонишод айхабтар эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа байна. Энэ отарада дандаа залуу хонишод юм. Цыпилма Аюшеевнагайнгаа хүтэлбэри доро комсомолшууд Дулма Очирова, Бадмасуу Сангаева гэгшэд хонини үдхэхэ арюун hайхан мэргэжэлдэ hуража байнхай.

— Бидэнэр 1959 ондо даажа байhан 450 эхэ хониноhоо 630 хурьга абажа, хонин бүхэнhөө 4,5 килограмм нооhо хайшалха зорилго табинхайбди,—гээд отарынхид мэдүүлнэ.

Мухаршэбэрэй аймагай «Үнэн» артелиин гэшүүд эгээл эрхим басагаяа гайхамшагта hайн hайхан сэдьхэлтэй, олонниитын ажал хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг Цыпилма Аюшеевна Аюшеевагаа РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар ехэл этигэжэ дэбжүүлээ гээшэ. Түгэнын басаган арад зоной этигэл найдабарие үнэн сэхэ ажалаараа харюулжа шадахал байха. Хүдөө нютагта түрэhэн, эгээлэй бурят басагые дээдын засаг түрын газарта дэбжүүлhэн ябадал гээшэ манай түрэл Коммунистическэ партиин сэсэн мэргэн национальна политикын толотомо гэршэ мүн.

Гунга ЧИМИТОВ.

МУХАРШЭБЭРЭЙ АЙМАГТА

ҺУНГАЛТЫН УРДА ТЭЭ...

Аймаг дотор hунгуулиин урда тээхи хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдажа байна. Калининай нэрэмжэтэ колхоздо залуу hунгагшадай вечер боложо үнгэрөө. Эндэхи агитаторнууд Е. Коденева, А. Мажарова, А. Яковлева гэгшэд hунгагшадай дунда хэдэ хэдэн хөөрэлдөөнүүдые үнгэргөө. Сагаан Шулуутайн 7 жэлэй hургуулиин багшанар Г. Ломбоцыренова, Е. Цыбикова гэгшэд малшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулна.

ХОНИШОДОЙ АМЖАЛТА

Үнгэрhэн жэлдэ хони үсхэбэрилгөөр аймаг дотор олон колхозууд эрхим амжалта туйлаа. Жэшээлхэдэ, «Үнэн», «Искра», Кировэй нэрэмжэтэ колхозуудай хонишод 100 эхэ хонин бүриhөө 112—139 хурьга абаа. Тиихэдэ «Эрдэм» совхоз 131 хурьга абаhан байна.

Хонишодой бригадануудай дунда «Эрдэм» совхозой ахалагша хонишод Г. Машуев, С. Цыбиков, «Ошон» колхозой ахалагша хонишон Д. Будаев гэгшэдэй отаранuудай хонишод түрүү hуури эзэлээ.

ТҮРҮҮ ТУГАЛШАД

«Үнэн» колхоздо 160 гаран тугал абтаад байна. Илангаяа 3-дахи hаалиин гүүртын тугалшад М. Дымбрылова, Д. Иванова оролдосотой hайнаар ажаллана. Тэдэнэр ноябрь, декабрь hара соо тугал бүриингөө шэгнүүрые сүүдхын 550—700 грамм хүрэтэр нэмээнэ.

ҮНЭГЭ ҮСХЭБЭРИЛДЭГ КОЛХОЗДО

«Коммунизм» колхоз 1950 онhоо эхилээд халтар хара үнэгэ үсхэбэрилжэ байдаг. Мүнөө фермэ дээрэнь 20 гаран үнэгэд тоологдоно.

Үнгэрhэн жэлдэ тус фермые даагша нүхэр К. Екимов 15 үнэгэнhөө 48 гүлгэ абаа. Үнэгэнэй арhа олоор тушаажа, колхоз хамта 45 мянган түхэригэй олзо абаба.

КРУЖОК ЭМХИДХЭГДЭБЭ

Шэнэ-Заганай библиотекэдэ (даагшань Е. Брун) литературын кружок эмхидхэгдэбэ. Кружогой хүдэлмэридэ залуушуул эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байна. Уншагшад И. Леонов, П. Филатов гэгшэд хэдэ хэдэн шүлэгүүдые бэшээ. Мүн рассказ бэшэhэншье хүнүүд бии. Тэдэнэй бэшэhэн hайн шүлэг, рассказууд аймагай газетэдэ хэбэлэгдэхэ юм.

«БАЙГАЛАЙ ТОЛОН» ЖУРНАЛ ОЛООР ЗАХИНА

Нёдондо жэлдэ «Ошон» колхоздо 5 хэhэг «Байгалай толон» журнал захигдаhан юм. Мүнөө жэлдэ 40 шахуу журнал колхознигуудай дунда тараагдаа.

Ф. Михайлов.

ВЛКСМ-эй ЦК-да

СОВЕТ БАСАГАДАЙ ПАТРИОТИЧЕСКА ҮҮСХЭЛ

Манай орон дотор коммунистическэ байгуулалтын асари ехэ программа хараалhан КПСС-эй XXI съездын шиидхэбэринүүдые комсомолшууд болон залуушуул, бүхы совет арад шэнги, угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр угтаа.

Совет залуушуулай эгэршэгүй патриотизм съездын боложо байха үедэ шэнэ хүсэтэйгөөр харагдаhан байна. Энэ патриотизмын гайхамшагта үзэгдэлнүүдэй нэгэн юуб гэхэдэ, шэнэ, боро газар элдүүрилжэ байhан районуудта саг үргэлжэ хүдэлмэрилхээ ошожо, ороной эдэ баялиг районуудые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ өөhэдынгөө туhа нэмэрие оруулха гэжэ шиидэhэн манай солото басагадай дунда үргэнөөр дэлгэрhэн хүдэлөөн мүн болоно. Эдэ районуудта хүдэлхын тулада эльгээхые гуйhан олон тоото мэдүүлгэнүүд басагадай зүгhөө комсомолой комитедүүдтэ ороно.

ВЛКСМ-эй Центральна Комитет басагадай энэ патриотическа хүдэлөөе hайшаагаад, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулжа, шэнэ болон боро газар элдүүрилдэг районуудта ошожо хүдэлхые хүсэhэн 25 мянган басагадые шэлэжэ, Казагай ССР-эй нютагай советскэ органуудтай зүбшэжэ тогтооhон болзорнуудта тиишэ эльгээхыень комсомолой обкомуудта, крайкомуудта, союзна республикануудай ЛКСМ-эй ЦК-нуудта дурадхаа. Басагадые шэлэн сложо, эльгээхэ хүдэлмэри б[...] эмхитэйгээр хэхын тулада ко[...] молой райкомууд болон горко[...] дай дэргэдэ тусхай комиссинуу[...] байгуулха гэжэ hанамжалан ду[...] хагдаа.

Шэнэ газар элдүүрилдэг [...] гуудта ерэhэн басагадые нюта[...] советскэ болон ажахын органу[...] тай хамта hайнаар угтажа, хү[...] мэреэр хангахыень, тэдэндэ [...] hуудалай таарамжатай эрхэ бай[...] бии болгохыень, шэнэ колле[...] вүүдэй ниитын ажабайдалда эд[...] хитэйгээр хабаадалгадань тэдэ[...] туhалхыень Казагай ЛКСМ-эй [...] да, комсомолой обкомуудта да[...] гагдаа.

Казагай ССР-эй шэнэ, боро га[...] элдүүрилдэг районуудта хүдэлх[...] эльгээгдэhэн басагадуудта ти[...] ошолгын гаргашанууд, ажал ту[...] хуулиин ёhоор хараалагдаhан [...] сад түлөөhэнүүд түлэгдэхэ, га[...] урдаhь хүдэлжэ байhан газар[...] абадаг салин хүлhэнэйнь (тари[...] хэмжээн) хоёр hарын хэмжээ[...] жэшээгээр, зүгөөр hарын 500 тү[...] ригhөө бага бэшэ байхаар, нэ[...] дорын туhаламжа үгтэхэ бай[...] Тиишэ ошохынгоо урда тээ хү[...] мэришэд болон алба хаагшад[...] хүдэлөөгүй басагадта хоёр hар[...] нэгэн дорын туhаламжа, hара[...] риин 500 түхэригэй бодолоор тү[...] дэхэ юм.

РСФСР-эй Верховно Соведтэ hунгаха hунгуулиин Центральна комиссида

РСФСР-эй Верховно Соведтэ hунгаха hунгуулиин Центральна комиссиин ээлжээтэ заседани Москвада февралиин 9-дэ болобо.

РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадуудые hунгуулиин Округой комиссинуудта бүридхэлдэ абалгын дүнгүүд тухай hунгуулиин Центральна комиссиин секретарь В. И. Тищенко мэдээсэ. России Федерациин hунгуулиин бүхы округуудта депутадта кандидадууд хаhа саг соогоо бүридхэлдэ абтаба. Депутадта кандидадуудые дэбжүүлгын, бүридхэлдэ абалгын үедэ hунгалта тухай Дүримэй наринаар сахигдаагүй тушаа гомдол болон мэдүүлгэнүүд hунгуулиин Центральна комиссида ороогүй.

РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадуудаар коммунистическэ партиин, советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэд, промышленность болон транспортын шэнэ юумэ үүсхэгшэд, хүдөө ажахын түрүүшүүл, мэргэжэлтэд, наука болон культурын элитэ ажалябуулагшад бүридхэлдэ абтаа. Бүридхэлдэ абтаhан кандидадуудай дунда 32,6 процентнь партийнабэшэ хүнүүд, 33,2 процентнь эхэнэрнүүд болоно. РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадуудай дунда—73 Советскэ Союзай Геройнууд болон Социалистическэ Ажалай Геройнууд, 42 Ленинскэ болон Сталинска шангуудай лауреадууд бии.

Удаань Карелиин АССР-эй hунгуулиин Медведьегорско округой hунгуулиин Округой комиссиин түрүүлэгшэ Н. М. Негреев, Белгородско областиин hунгуулиин Старс-Оскольско округой hунгуул[...] Округой комиссиин түрүүлэг[...] Ф. Т. Ефимов, Краснодарска хиз[...] рай hунгуулиин Крымскэ h[...] гуулиин Округой комиссиин [...] рүүлэгшэ Е. Е. Черенков гэгш[...] РСФСР-эй Верховно Соведэй h[...] галтада бэлэдхэлэй ябаса тухай [...] седани дээрэ элидхэлнүүдые хэ[...] байна.

Мүн hунгалтада бэлэдхэлэй я[...] раар хэгдэжэ байhан тухай Аст[...] ханска, Вологодско, Кемеров[...] областьнуудта болон Башкир[...] АССР-тэ ошоод ерэhэн hунгуул[...] Центральна комиссиин гэшүү[...] мэдээсэл шагнагдаhан байна.

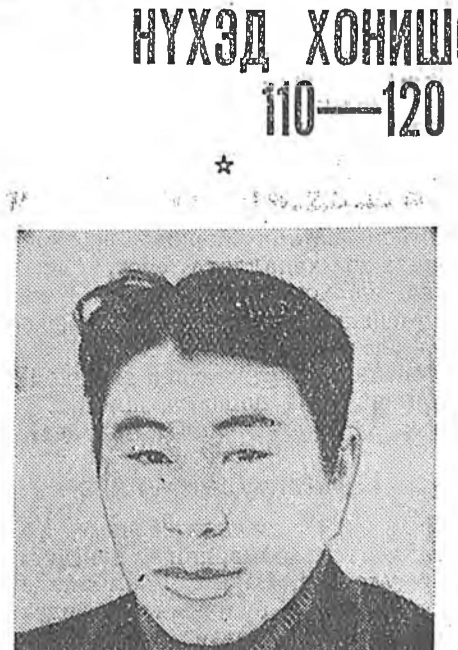
Орон дотор hунгалтада бэлэдх[...] үргэн далайсатайгаар хэгдэжэ б[...] на, hунгуулиин участогууд хаа [...] нагүй саг соогоо байгуулагдаа[...] hунгуулиин Участкова комиссин[...] дай состав толилогдожо, hунгагш[...] дай дунда ойлгууламжын ехэ [...] дэлмэри ябуулагдана. Һунгуули[...] округой комиссинуудай ажа[...] ябуулгадань хэдэ хэдэн ду[...] дунданууд олдожо, тэдэниие ус[...] хаха hанамжа, дурадхалнууд ор[...] лагдаhан байна гэжэ hунгуули[...] Центральна комисси тэмдэглэнэ.

Эмхидхэлэй болон техничес[...] хэдэ хэдэн асуудалнууд заседа[...] дээрэ мүн лэ хаража үзэгдэhэн б[...] на.

Һунгуулиин Центральна коми[...] hунгуулиин округой комиссину[...] эльгээхэ бэшэг баталан абаа. hу[...] гуулиин үдэр комиссиин хэхэ [...] дэлмэри, голосованиин дүн гарга[...] тухай hанамжа дурадхалнууд э[...] бэшэг соонь тодорхойлогдонхой.

(ТАСС).

НҮХЭД ХОНИШОД! Байгша ондо 100 хонин бүриhөө 110—120 хурьга түлжүүлхые оролдоё!

Федор Цыденжапович Осохоев ган-сахан «Улаан малшан» колхоз соогоо бэшэ, харин бүхы Ахын аймаг дотор түрүү хонишон гэжэ суурхадаг юм. Энэ хонишон даажа байhан 230 толгой хонидоо тобир тарганаар, нэгэшье гарзагүйгөөр ондо оруулжа байнхай. Түрүү хонишоной отарада хододоо сэбэр, үбhэ тэжээлынь гамтайгаар гаргашалагдадаг.
Зураг дээрэ: түрүү хонишон Федор Осохоев.

П. Жужаевай фото.

Түрүү отаранuудта

Хориин совхозой дүрбэдэхи фермын хонишод олонхи эхэ хонидоо үбэл эртэ хурьгалуулхын тула үнгэрэгшэ жэлдэ искусственна урэжүүлгын хүдэлмэри хаhа сагтань, эмхитэй hайнаар ябуулаа юм. Тэрэнэйнгээ ашаар мүнөө үбэлэй хурьгадые олоор абажа байнхай.

Фермын ахалагша хонишон Ринчин Доржиевай хүтэлбэрилдэг отарынхид hайн хагдатай бэлшээреэр, уhаар элбэг Шэбэр нютагта үбэлжэнэ.

Энэ отарада үбэлэй хурьгад олоор абтажа эхилээ. Хонидоо hайнаар адуулжа, бэлшээжэ, шадал тамир hайнтай байлгаhанайнь ашаар абтаhан 200 гаран хурьгад элүүр, тобироор түлжэжэ байна.

Мүн баhа ахалагша хонишон Жамьян Аюшеевэй даадаг отарынхид үбэлэй 100 гаран ху[...] гадые абаад, га[...] хоролтогүйгөөр т[...] жүүлнэ.

Партиингаа [...] жээтэбэшэ [...] съездые нэрэтэй[...] лотойгоор угта[...] тула хонидоо [...] данда hайнаар б[...] шээжэ, үбhэ тэж[...] лыень зүбөөр үгэ[...] бүхы абтаhан хур[...] гадаа нэгэшье гар[...] хоролтогүйгөөр т[...] жүүлхэбди гэжэ [...] дүүлээд, улам ш[...] гаар ажалла[...] байнхай.

К. Жалсарае[...]

Хэлэhэндээ хүрэхэнь лабтай

«Коммунизм» колхозойхид үхэр малаа тобир тарганаар ондо оруулхын, түл абалгаяа эмхитэй hайнаар үнгэргэхын тула оролдосотойгоор ажаллажа байна. Тужын заха гэжэ газарта колхозой ахалагша хонишон Балма Мункуевагай даадаг эхэ хонидой отара байрланхай. Эндэ мүнөө шэнэ түл абалгын тон харюусалгатай саг ерэжэ, хонишод ехэл сүлөө тухагүй байнад.

Үнгэрэгшэ жэлдэ тус отарынхид зуун эхэ хонин бүриhөө 106 хурьга абажа, нэгыеньшье гарзалуулангүйгөөр түлжүүлээ hэн. Энэ жэл[...] хонидойнь хашаа хорёон яhала h[...] наар заhабарилагдажа, түхеэ[...] дэнхэй юм. Мүн хонишодой өө[...] дыншье гэр байра болбосон түх[...] тэй болгогдоо. Эдэ үдэрнүүдтэ [...] дэхид зуу гаран хурьга абаад, э[...] тэйнь суг байлгажа, кошарно ба[...] ва аргаар, нэгэшье гарзагүйгө[...] түлжүүлнэ. Байгша ондо отар[...] хид зуун эхэ хонин бүриhөө 1[...] хурьга абажа түлжүүлхын түл[...] тэмсэхээр шиидэнхэй.

Хэжэнгэ. **Д. Николаев.**

Улан-Удэ Ленинэй үйлсын № 26 „Бурят-Монголой ҮНЭН"

УНШАГШАДАЙ АСУУДАЛ, ДУРАДХАЛНУУД

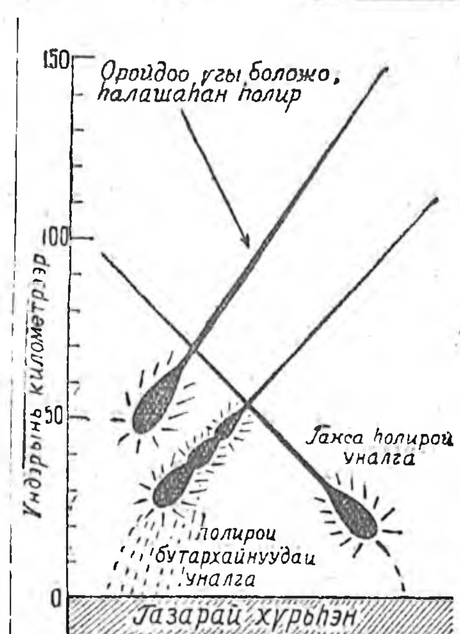
Манай харюу

Буумал шулуун гэдэг юуб

«Тэнгэриһээ шулуун унадаг гү, буумал шулуун хаанаһаа бии болдог бэ?»—гэһэн асуудалтайгаар газетымнай уншагша Д. Н. Цыремпилов (Хэжэнгэһээ) манай редакцида хандаба. Тэрэ асуудалдань харюусахамнай.

Тэнгэриһээ түмэр, шулуун мэтын бодосууд Газар дээрэ буудаг гэлсэхые яһала дуулаһан байнабди. Иимэ юумэ нюдөөрөөшье үзэгдэдэг гэжэ эрдэмтэд баримталан харуулна.

Манай Газар дэлхэй агаарай замбуулин түбнин захагүй дайдаар хиидэн ябадаг. Марс, Венера, Сатурн мэтын манай дэлхэйдэл адли бүмбэрсэгүүд Нарые тойрон эрьелдэдэг. Тэдэ тэдэ томо планетэнүүдһээ гадна, мүн тон багахашье, томохоншье түмэр, шулуунууд тон олоороо тэрэ захагүй замбуулин соогуур хиидэжэ ябадаг. Эдэ бодосуудые метеоридууд гэдэг. Урдын урда эртэ холын сагта элдэб планетэнүүдэй үйрэн бутархадань иимэ бодосууд бии болоо гэжэ олонхи эрдэмтэд тоолоно. Манай бүмбэрсэг дэлхэй өөрынгөө замаар эрьелдэн ябаха зуураа, олон түмэн метеоридуудтай саг үргэлжэ дайралдадаг. Иимэ олон бодосой Газар дээрэмнай ходо буудаг байгаа һаань, хүн амитан үни хада үгы боложо дууһаха байгаа бшуу. Иимэ аюулһаа бидэниие Газараймнай агаар абардаг, найдамтай һайнаар аршалдаг юм.

Удааншаг ябаал һаа, агаарые дабахань бэлэн байдаг. Теэд метеорит гээшэмнай секунда соо 60—70 километртэ —айхабтар түргэн хиидэжэ ябадаг байна. Тиимэһээ Газарһаамнай аяар 100 километр холо ябаад, метеорит хайлажа, уурал манан болоҗо эхилдэг, харин 30—40 километртэ ерэхэдээ хумхиин тооһон болошодог юм. Тиин огторгойдо зурагар гал гараад, унтаршахыень лэ харадагбди. Энээниие «одо мүшэн унаба» гэжэ зарим хүнүүд хэлсэдэг.

Гэбэшье **томохон** метеорит **удааншагаар** хиидээд, агаартамнай хүрэжэ ерээ һаа, бутаран халажа үрьдэнгүй, Газар дээрэ буудаг. Энээниие буумал шулуун гэнэбди.

Замбуулин түбидэ томо метеоридууд тон үсөөн байдаг. Жэшээнь, манай хэмэл одод (спутнигууд) хэды удаан ябабашье, томо метеоридтай оройдоошье дайралдаагүй ха юм. Тиимэһээ Газар дээрэмнай метеоридай унахань тон үсөөн үзэгдэнэ бшуу. Эгээн томо (60 тонно) түмэр метеорит Зүүн-Урда Африкада 1920 ондо олдоһон байгаа.

Буумал түмэр, шулуунууд манайхитайл адлишуу зүйлнүүдтэй байдаг. Тиимэһээ ондоо планетэнүүд манай Газарайхидал адлишуу бодосуудһаа бүридэнэ гээшэ.

Б. Цырендашиев.

Булшархайн туберкулез хойшолонгүйгөөр эдэгэдэг

«Энэ үбшэн ямаршье хойшолонгүйгөөр эдэгэдэг гү?»—гэжэ манай газетын уншагша Х. Цыренова асууна. Энээн тухай статья эндэ толилогдобо.

Бүхы түрэлэй туберкулез, мүн булшархайнхиишье хойшолонгүйгөөр аргалагдадаг болонхой. XIX зуун жэлдэ эрдэмтэ Байле булшархайн туберкулезые эгээн түрүүн тодорхойлһон байна.

Эртэ урда сагта булшархайн туберкулез гэжэ энэ үбшэниие аргалжа байгаа. Тиихэдээшье юрэнхыдөө хүнэй бэе шангадхаха зорилгоор үнэһэнэй шүүһээр ванна хэжэ, далайн ургамал хэрэглэдэг байһан юм. Энээнһээ хойшо операци хэдэг—иимэ булшархайе отолжо абадаг болоһон байна. Табяад жэл соо энэ арга хэрэглэгдэһэн ч, энэ үбшэниие юушье үгы болгожо эдэгээжэ шададаггүй байгаа.

1905 онһоо рентгенэй элшэ хэрэглэжэ эхилһэн юм. Энээнһээ хойшо олон янзын арга хэрэглэгдэһэн байха. Теэд энэ үбшэниие хойшолонгүй үгы болгожо шадагдаагүй байгаа. Тиихэдэнь һөөргөө рентгенэй элшээр аргалдаг болоһон юм. Үнгэрһэн 10 жэл соо элдэб янзын эм хэрэглэгдэһэн байна. Жэшээнь, стертомицин, фтивазид, паск, метазид, самозид, ларусан мэтын эмээр аргалдаг болоһон юм. Ондоо аргатай хамтаруулан эдэ эмээр аргалхада, яһала һайн үрэ дүн үгэдэг байба.

1954 он болотор манай республикада булшархайн туберкулезые кварцаар, рентгенэй элшээр, мүн элдэб эмээр аргалдаг байһан юм. Гэбэшье ингэжэ аргалхада энэ үбшэн юушье үгы болотороо эдэгэдэггүй байгаа.

Туберкулез аргалдаг республикын диспансерта 1954 онһоо хойшо булшархайн туберкулезые шэнэ ёһоор танин тодоруулдаг болоһон байна. Үбшэниие һайнаар танижа элирхэйлдэг болоходоо тэрэниие мүн һайнаар аргалдаг болоһон байнабди. Жэшээнь, энэ үбшэнөөр үбдэжэ байһан булшархайһаа юумэ абажа, микроскопоор шэнжэлдэг болоо. Үбшэнтэн бүхэниие шалгахын тулада пирке тарилга хээд үзэхэдэ, үбшэнэй ямараар хубилжа байһые элсэр тодоруулан харуулдаг. Булшархайн туберкулёзой хорхойн хүгжэхөөр тусгаар түхеэрһэн юумэн соо тэрэниие тарихада, энэ үбшэнэй хорхой хаанаһаа—хүнһөө гү, али малһаа халдаһан гэжэ элирүүлэгдэдэг байна.

Энэ үбшэниие тодо һонороор таняад байхадаа, операци болон бэшэ аргануудтай хамтаруулан, бии байһан эмээр аргалхада үбшэнтэд ямаршье хойшолонгүйгөөр эдэгэдэг юм. Ингэжэ аргалһанай ашаар һүүлшын 5 жэл олон үбшэнтэд эдэгэһэн, эдэгэжэшье байдаг.

Ямаршье үбшэндэл адли мүн энэшье үбшэниие үлэгдэлгүйгөөр эдэгээхын тулада үбшэнтэд өөһэдөө бэеэ һайнаар, заабариин ёһоор абажа ябаха зэргэтэй. Жэшээнь, зарим үбшэнтэд түрүүшээр аргалуулжа байтараа барагтай боломсоороо аргаяа хүсэд дүүргэнгүй орхижорхидог муутай. Тиигээд ябажа ябажа, дахин үбдэхэдөө һөөргөө ерэдэг заншалтай. Иимэ хүнүүд үбшэнөө һүжэрөөжэ, аргаяа удааруулна гээшэ. Тиимэһээ үбшэнтэд врачын заабари дүүргэхэ, гурим сахиха ёһотой. Тиигээд лэ байгаа һаа, энэ үбшэнһөө огтолон һалажа шадаха байна.

Д. Ракшаина, врач.

Һургуулиин дэргэдэхи үрэ жэмэстэ сад тариха тухай

Һургуулиин садта ямар модо тарихаб, манай нютагта элдэб эдеэтэй модо (яблони, виноград, груша, сливэ) тарижа болохо гү гэжэ Хэжэнгын аймагай Эдирмэгэй эхин һургуулиин багшанар болон һурагшад асууһан байна. Энээндэнь харюусагдана.

Һургуули шадарай үрэ жэмэстэ сад колхоз, совхозой садһаа ехэ илгаатай байха ёһотой гэжэ нэн түрүүн тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Үхибүүдые ажалда дүршэлтэйгөөр хүмүүжүүлхэһээ гадна, һургуули шадарай садай гол зорилго юуб гэхэдэ, һурагшадые ургамал ургуулжа һургаха ёһотой. Элдэб ургамалай шэнжэ шанар тодорхойлхо, үрэ жэмэстэ модоной ургажа байха үедэ юун хэрэгтэй болоноб гэжэ һурагшад ойлгодог болохо байна. Элдэбын эдеэтэй ургамал тарижа ургуулха, өөһэдынгөө шадалаар туршалга хэхэ ёһотой.

Иимэ дээрэһээ һургуули шадарай садта үрэ жэмэстэ, эдеэтэ мододые тарихадаа эдэ онсо илгааень хараадаа абалсамаар. Һургуули шадарай садта ургаса ехэтэй иимэ ургамал тарихаһаа гадна һурагшадта ойлгуулмаар олон янзын үрэ жэмэстэй, эдеэтэй ургамал таригдаха зэргэтэй.

Манай республикын һургуулинууд шадарай садта иимэ модо тариха гэжэ дурадхахада болоно: семечкэ шэнги үрэтэй эдеэтэ мододые: олон янзын яблони (Сибирьтэ таридаг, эртэ эдеэшэдэг ранеткэ); олон янзын груша; зосоогоо яһатай, үрэтэй эдеэтэй модод: элдэб түрэлэй сливэ олон ондоо вишни; жэмэстэ модоной бүлэг—үхэр нюдэн, крыжовник, малина, гүлзээргэнэ.

Энэ тоологшо ургамалнуудһаа гадна, үшөө шасаргана, рябина, долоогоно, улаагана, ирга, сибириин абрикос гэхэ мэтые тарижа болоно. Һургуулиин үхибүүд үрэ жэмэстэй, эдеэтэй ургамал бүхы талаһаань ажаглан харахаһаа гадна, юрын туршалга хэжэ һураха ёһотой. Жэшээнь, овощиин элдэб ургамалай ряд хоорондын харууһантай хамтаруулан эдеэтэй жэмэстэй модо харууһалха, элдэб үтэгжүүлгээр ургамалда тэжээл оруулха; элдэб сортнуудые үрэжүүлхэ гэхэ зэргын туршалга хэжэ болохо байна.

Прививкэ хэхые энэ зураг дээрэ харуулагдана. 1. Гүлгэлжэ эхилһэн гэшүүһээр прививкэ хэхэ. 2. Бултайжа гараһан гүлгыень модотойнь, дураһатайнь отолоод, (3) Т үзэг шэнгеэр дураһыень отолһон модондо прививкэ хэхэ.

Үрэ жэмэстэ ургамал үрэжүүлэн олошоруулха оньһон арга мэдэжэ абаха гээшэ һурагшадта ехэ һонирхолтой юм. Иимэ ургамалые элдэбээр тарижа олошоруулхада болохо. Эдэ арганууд тухай тобшохоноор хэлэгдэхэнь.

1. Эдеэтэй, жэмэстэй модые үрэһөөрэнь олошоруулха (үрэһые, модые тарижа болоно, прививкэ хэһэн үрэһэнэй модо тарихада болохо);

2. Иимэ модоной үндэһэнэй һалаа отолоод тариха;

3. Прививкэ хэһэн үрэһэнэй модо һуулгаха гээшэ семечкэ шэнги үрэтэй, мүн зосоогоо яһатай эдеэтэ модые үрэжүүлэн олошоруулха гол арга болоно. Энэ аргаар тарихын тулада модо гү, али модоной үндэһэнэй һалаа абаха, мүн иимэ ябган ургамалай үндэһэнэй һалаа абаад, гүлгэлжэ эхилһэн (хоёр-гурбан гүлгэнэй һууритай) гэшүүһээр прививкэ хэдэг юм.

Майн эсэстэ, июниин эхеэр гүлгэлжэ эхилһэн модоной гэшүүһээр прививкэ хэдэг. Урда жэлдэнь ургаһан гэшүүһэ абаад, ледник соо гү, али хүр саһан соо хадагалаад, прививкэ хэжэ болоно. Тиихэдэ модоной гэшүүһэнэй һаяхан бултайжа байһан гүлгөөр июлиин һүүлээр, августын эхеэр прививкэ хэдэг байна.

Прививкэ хэхэ оньһон аргада һураха гээшэ һурагшадта ехэ һонирхолтой хэрэг юм. Энэ хүдэлмэри ябуулхын тулада садай юрын зэмсэг хэрэгтэй болодог. Мүн багшань энээндэ дүйтэй байха ёһотой. Модоной гэшүүһэнэй гүлгөөр прививкэ хэхын тулада 2—2,5 сантиметр тухай дураһатайнь, папиросой саарһан шэнги нимгэхэнээр модыень отололсожо, гэшүүһэнэй гүлгэ отолон абаха. Модоной үндэһэндэ дүтэхэн гэшүүһэнэй гүлгые хоноон һуулгаха заабаритай. Иимэ прививкэ хайшан гээд хэхэб гэхэдэ, модоной хойто хажуудань Т үзэг шэнгеэр дураһыень отолоод, тэндээ гэшүүһэнэйнгээ гүлгэ бүглэнгүй, нариихан юумээр уяха. Ингэжэ прививкэ хэһэн гэшүүһэнэй гүлгые 14 хоног соо шоройгоор булаха. Энээниие хатаахагүйн тулада ингэжэ хэдэг юм. Саһа багатай үбэл һаань, шоройдо булаатай шэгээрнь орхиходо хамаагүй. Хабар болоходо шоройень һалгаад, уяаень абахадаа модонойнгоо газар тээхи талыень абажа хаядаг юм. Ингэжэ модоной үндэһэндэ дүтэхэн прививкэ хэхэдэ, тэрээнһээнь эшэнүүд ургажа эхилдэг байна.

И. Малов,
Бурядай үрэ жэмэсэй станциин ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат.

Ан гүрөөл, шубууд хэды наһа наһалдаг бэ?

Манай газетын уншагша Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Б. Доржиев редакцида иимэ асуудалтайгаар хандаба. Энээндэнь харюу үгтэнэ.

Энэ асуудалда тон тодо харюу үгэхэнь бэрхэтэй. Юуб гэхэдэ, дэлхэйн зэрлиг амитадай хэды шэнээн ябадагынь хүсэд шэнжэлэгдээгүй байһаар. Ан гүрөөлэй, зэрлиг амитадай хэды наһа наһалдагые имагтал зоопаркда ажаглагдаһан байха юм. Жэшээнь, жэжэ шубууд—хүхэ буха, борьбилоо, хараасгай гэхэ мэтэд 3—4 жэлдэ ябадаг. Хулгана, жэрхэ, зумбраа гэхэ мэтын амитад мүн лэ эды шэнээн наһатай. Галуун, нугаһан хорёод жэлдэ ябадаг юм. Хирээ, бүргэд, хун шубуун гэдэгүүд 60 шахуу жэл соо ябадаг. Заан 70—80 наһатай болодог юм.

Зэрлиг амитад, ан гүрөөл хүсэд наһаяа наһалдаггүй, сагһаа урид элдэб осолоор үхэдэг байна. Шудэниинь түргэн элэдэг дээрэһээ олонхинь үхэдэг байха.

Мүнөө үедэ натуралистнууд олон янзын шубуу, ан гүрөөл шэнжэлдэг, хэды шэнээн наһатай болодогыень тэмдэглэдэг болоо. Энээнэй ашаар олон янзын амитадай наһалдаг наһан тодорхойлогдодог болохо байна.

М. Бакутин,
биологическа эрдэмэй кандидат.

Кино, почто зөөлгые гуримшуулха

Мүнөө республикымнай олонхи аймагуудай киноустановконуудые хүтэлбэрилэгшэд почтын машинаар кинофильмнүүдые шэрэхэеэ болижо, өөһэдынгөө автомашинаар зөөдэг болоо. Ингэжэ зарим үлүү гаргаша усадхагдаа.

Гэхэтэй хамта почтын, мүн киноустановконуудай машинанууд нэгэ тээшээ зэргэлэн ошодог. Ингэжэ гүрэнэй зөөри үлүүсэ ехээр гаргашалагдана. Почтоор кинофильмнүүдые зөөхын түлөө түлөөһыень бага болгохо, тиигээд болохо газартань киное почтын машинааршье зөөхэдэ тааруу байха һэн. Почтын хүдэлмэрилэгшэд энэ асуудал зүбөөр шиидхэхын тула анхаралаа табиха ёһотой.

Н. Рыжков.

АЛДАР СОЛОТО РЕВОЛЮЦИОННО ДЕМОКРАДУУД

Ородой революционер-демократнууд тухай тобшохоноор хэлэжэ үгыт гэжэ Сэлэнгэһээ нүхэр Н. Бадмаев манай редакцида хандаа. Энээндэнь харюу болгон нүхэр Назаровагай статья толилогдобо.

Гайхамшагта философууд, революционер-демократнууд — Герцен, Белинский, Чернышевский, Добролюбов XIX зуун жэлэй үеэр Росси ороной сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй хүгжэлтэдэ айхабтар ехэ үүргэ дүүргэһэн. Крепостной ажахын доройтон унажа, феодализм капитализм хоёрой хоорондохи тэмсэлэй шангадаһан, Россида таряашанай хүдэлөөн дэлгэржэ байһан үедэ тэдэнэр революционно тэмсэл хэһэн юм.

Герцен, Белинский, Чернышевский, Добролюбов тэрэ үеынгээ түрүү эрдэм шудалһан, эгээн ехэ материалистнууд байгаа. Эдэнэр хоосон суртал баримталдаг философиие, шажан мүргэлдэ эсэргүүсэн, эбэргүй шангаар тэмсэһэн байна. Эдэнэй материалистическэ үзэл бодол юрэнхы бэшэ, харин дайшалхы шэнжэтэй байгаа гэбэл: революционер-демократнуудай материализм тэрэ үеын демократическа хүдэлөөнэй үзэл бодол байгаа бшуу. Эдэнэй ажал-ябуулгые В. И. Ленин үндэрөөр сэгнэдэг һэн.

Революционно демократнууд оло нийтын революционно тэмсэлдэхи түрүү теориин үүргые, теори практика хоёрой холбоотой байдагые түбөөр ойлгоод, арад зониие дарлалтаһаа сүлөөлхэ зам заажа үгэхэ теори зохёохо гэжэ оролдодог бэлэй.

Ухаан бодол бодото байдал хоёрой харилсаан тухай философиин гол асуудалые революционер-демократнууд материалистическэ ёһоор шиидхэдэг байба. Байгаалида «элдэб шанартай элдэб янзын бодосууд лэ байдаг юм»,—гэжэ Н. Г. Чернышевский бэшэдэг байгаа. Бодосуудай мүнхэ байдаг тухайда Добролюбов оло дахин хэлэһэн байха. «Бодото дээрээ ямаршье юумэн үгы болодоггүй, маяг дүрсэнь лэ хубилдаг»—гэһэн юм.

Революционер-демократнууд философиин гол асуудалые материалистическэ ёһоор шиидхэхэ зуураа, байгаалиин хуулита ёһоор, хүнэй дура хүсэлһөө дулдыдангүйгөөр хүгжэдэгые онсолон тэмдэглэдэг бэлэй. «Дэлхэйдэ ехэ ехэ событинууд болоходоо хэнэйшье хүсэл һаналһаа, ямаршье хүнһөө дулдыдадаггүй юм»,—гэжэ Чернышевский заадаг байгаа. Бодосууд анхан бии болоо гэжэ ехээр үнэншэнхэй байхаһаа гадна, ородой философиин эдэ классигууд дэлхэйн байгаалиие шэнжэлэн мэдэжэ болохо гэдэг түрүү үзэл бодол, түрүү теори ехэ нүлөөтэй юм гэжэ тэмдэглэдэг байгаа.

Герцен, Белинский, Чернышевский, Добролюбовай философиин хараа бодолой онсо шэнжэнь—диалектикэ болоно. Тэдэнэр диалектикые угаа ехэ удхашанартайда тоолохо зуураа, революционно тэмсэлдээ хэрэглэхэ гэжэ оролдодог байба. Диалектикэ гээшэ дэлхэйн байгаалиие мэдэхэ шэнжэлхы ухаанай арга метод мүн гэжэ мэдээд, тэрэниие зохёолнууд соогоо һайтар тодорхойлон харуулһан байдаг. «...Байгаалиин хүгжэлтые зогсоохын аргагүй: байгаали гээшэмнай ходо доо хубилжа, хүгжэжэ, хүдэлжэ байдаг юм»,—гэжэ «Байгаалиие шудалалга тухай бэшэгүүд» соогоо Герцен тэмдэглэнхэй. «Амитай бүхы юумэнэй гол зүйлнүүдтэ зүрилдөөнэй эхин бии байдаг. Иимэ тэмсэл шухала юм; иимэ тэмсэл хүгжэлтын гэршэ тэмдэг болоно. Хүгжэлтэгүйгөөр ажамидархын аргагүй»,— гэжэ Белинский тоолодог байгаа. «Байгаалидахи бүхы юумэн юрын түхэлтэй байһанаа улам бүри орёо болодог, муу шанартай байһанаа һайн шанартай болодог; теэд ондо ондоо шатада хүгжэжэ байһан бодосууд лэ хаа хаанагүй ушардаг.

Крепостной байгууламжатай Россин гээгдэнги байһанһаа, ороной үйлэдбэрилгын хүсэнэй хүгжэлтын һула дээрэһээ революционно демократнууд түүхын хүгжэлтын гол удхые материалистическэ ёһоор тайлбарилжа шададаггүй байһан юм. Тэдэнэр диалектическэ материализмда бүри дүтэлөөд, историческа материализмын урдахана ерэжэ тогтоод, түүхын хүгжэлтэ тушаа гэгээрүүлэгшэд шэнгеэр хандадаг байгаа. Арад зониие гэгээрүүлээ һаа, эрдэм наукые хүгжөөгөө һаа, хуушан байдал хубилха шэнгеэр һанадаг байба.

Зүгөөр ородой философиин классигууд революционно демократнууд байһан туладаа, түүхын хүгжэлтэ тухай асуудалааршье түрүү бодолтой байһан юм. Тэдэнэр обществын хүгжэлтэдэхи үзэгдэлнүүдые эрдэм ухаанай үндэһөөр шэнжэлэн тайлбарилхадаа, диалектикые хэрэглэхэ гэжэ оролдодог һэн. Түүхэдэ олониитэ зоной, ганса нэгэн хүнэй дүүргэдэг үүргэ тушаа революционно демократнууд гол түлэбтөө зүбөөр бэшэһэн байха юм. Эдэнэр арад зондо, тэрэнэй зохёохы хүсэ шадалда ехээр этигэдэг байгаа. Түүхые агууехэ хүнүүд бэшэ, харин арад зон зохёодог юм гэжэ тэдэнэр оло дахин мэдүүлһэн байха. Тэрэ үедэ байһан ниитын байгууламжые, гүрэнэй засагые хүсөөр—революциаар унагааха гэһэн үзэл бодол баримталдаг һэн. Арадай революци хэхэ ёһотой гэжэ тэдэнэр хэлэдэг бэлэй. Иимэ революци хүн түрэлтэнэй ехэнхиие дарлалтаһаа сүлөөлхэ ёһотой гэдэг байба. Революционер-демократнууд буржуазин үзэл сурталтаниие хайра гамгүйгөөр шүүмжэлдэг байгаа. Помещигүүд, буржуазин үзэл сурталтад нэгэл адли уг зорилготой: хаанай засагые хамгаалдаг, революционно демократида, таряашадай хүдэлөөндэ, материализмда, атеизмын түрүү үзэлдэ дурагүйтэн зэбүүрхэдэг гэжэ эли тодоор мэдэдэг бэлэй.

Герцен, Белинский, Чернышевский, Добролюбовай революционно ажал-ябуулга тэрэ үеын байдалда ехээр нүлөөлһэн байна. Хаанта засагта эсэргүү тэмсэл эдэнэрэй зохёолнууд соо хараалагдаһан байдаг.

Революционно демократнууд шажанда эсэргүүшүүл, атеистнүүд байһан юм. Шажанай, церквиин хархис үүргэтэйе һайн мэдэдэг байгаа. Хаанта засагай түшэг тулгуури байһан шажанай хархис удха шэнжые эдэнэр элирүүлдэг, шүүмжэлдэг һэн. Шажанай уг гарбалые, эрдэм наукада эсэргүү байһые, шажанай удамаршадай хорото аашые зохёолнууд соогоо тобойсо харуулдаг байба. Эдэ бүгэдэнь эрдэм ухаанай үзэл суртална айхабтар ехэ удхашанартай байһан юм.

Герцен, Белинский, Чернышевский, Добролюбовай бүхы ажал ябуулгань арад зондо зорюулагданхай. Эдэнэр Эхэ орондоо хизааргүй дуратай хүнүүд байгаа. Гэрэлтэ һайхан ерээдүй сагые ород арадай хүлеэжэ байһандань эдэнэр батаар найдадаг һэн. Зуу гаран жэлэй саана В. Г. Белинский ингэжэ бэшэһэн байдаг:

«1940 ондо эрдэм болбосоролто дэлхэйе оройлон байха, эрдэм соёл ба искусствода хуули ёһо гаргадаг байха, бүхы гэгээрэнги хүн түрэлтэнһөө хүндын һайн һайхан бэлэгүүдые абажа байха Россие хараха хубитай манай аша гушанарта атаархажа байнабди».

Энэ бодолынь бэелүүлэгдээ. Манай агууехэ Эхэ орон—Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союз гэгээрэнги, түрүү хүн түрэлтэнэй манлай болоод, эб найрамдал, демократи, социализмын лагериие толгойлжо ябана. Эрдэм ухаанай эгээл ехэ тодорхойлгонуудые хамагһаа урид хээд байна. Замбуулиниие тойрон дабшадаг хэмэл одонуудые дэгдээжэ, атомай хүсые амгалан тайбан зорилгодо хэрэглэжэ, Совет орон эрдэм ухаанайнгаа алдар солые арьбадхаа.

Революционер-демократнууд агууехэ ород арадтаа хизааргүй дуратай, үнэн байхаһаа гадна, олон үндэһэ яһатанай хоорондоо холбоо барисаатай байхын түлөө тэмсэдэг байгаа. Дарлалта мүлжэлгэ доро байһан Россин арадуудта һанаагаа зобон талархадаг, үндэһэ яһатанай дарлалтада эсэргүүсэдэг байһан юм. Арадуудай хоорондохи холбоо барисаан, хани харилсаан айхабтар шухала хэрэг мүн гэжэ эдэнэр эли тодоор ойлгодог, эб найрамдалай, интернационализмын үзэл суртал дэлгэрүүлхые хүсэдэг байгаа.

Революционер-демократнууд Герцен, Белинский, Чернышевский, Добролюбов гэгшэд хаанта засагай хархис хүсэндэ эсэргүүсэн тэмсэжэ, Россида марксизмын үзэл суртал дэлгэрүүлхэ бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри хэһэн юм. Тиигэжэ марксизмын үзэл суртал дэлгэрһэн, Россин пролетариадай илагдашагүй зэбсэг болон мандаһан байна. Агууехэ Ленин энэ сурталай үндэһөөр большевигүүдэй партиие эмхидхэн байгуулһан юм. Тус партиин ударидалгаар манай ороной арадууд мүлжэгшэ ангинуудые усадхан, пролетариадай диктатура тогтооһон түүхэтэй.

Н. НАЗАРОВА,
философиин эрдэмэй кандидат.

Малшадые нүүдэл наймаагаар ханганагүй

Мүнөө үбэлэй һаранuудта малшад харууһалдаг малайнгаа хүсэ тамирые һуларуулхагүй, абаһан түлнүүдээ һайнаар түлжүүлхэ гэжэ үдэр һүнигүй, бүхы анхарал оролдолгоёо гаргана. Энэ үедэ малшадые бүхы хэрэгтэй юумээрнь дутагдуулангүй хангаха гэһэн эрилтэ табигдадаг гээшэ. Закаменай аймагай колхозуудай зарим гүүртэ, отаранууд колхозой центрһээ 50—60 модоной газарта байрладаг юм. Эдэниие хэрэгтэй эд бараагаар хангахын тула нүүдэл наймаа эмхидхэхэ шухала байгаа. Теэд аймаг дотор энэ хүдэлмэри тон муугаар табигданхай.

«Коммунизмын зам» колхозой малай 6 гүүртэ, отаранууд Хуурай Цакир гэжэ газарта, колхозой центрһээ 10 гаран модоной зайда байрладаг. Тэндэхи малшад үбэлжөөндэ ороһонһоо хойшо нүүдэл наймаа үзөөгүйбди гэлсэнэ. Тэдэнэр дабһа, зуруул, тамхи, мылэ, ниидхэ гэхэ мэтын үдэр бүри шухала хэрэгтэй эд бараа саг соогоо абахын тула Үлэнтэ, Дүтэлүүр тосхон, Городок город ошожо, бүхэли үдэрөө барана. Колхозой правлени тусгаар хүниие оложо үгөөд, эндэ лавка нээхыень Цакирай сельпогой правленидэ (түрүүлэгшэнь нүхэр Манжуев) хэдэ дахин хандаһан байна, теэд ямаршье хэмжээн абтанагүй. Мүн тус колхозой Зэмхын малшадта наймаалагшагүй магазин нээхыень дурадхаад, тэрэнь баһал миин үлэшоо.

Санагын сельпо (түрүүлэгшэнь нүхэр Цыренжапов) «Байкал», «Коммунизм» колхозуудые хангадаг ехэхэн сельпо юм. Теэд малшадые эд бараагаар хангалгада тон ехэ дутагдалнууд бии. Энэ хоёр колхоз гол түлэб мал ажалтай, холуур байрладаг зуугаад гүүртэ, отарануудтай юм. Тиимэһээ тэндэхи малшадые хангаха тусгаар хүниие үбэлэй сагта гү, али саг үргэлжэшье табяа һаань, үлүү болохогүй байгаа. Юуб гэхэдэ, холын малшад һайн эд бараанай ерэхэдэ абаха шадалтай байбашье, мэдэнгүй үлэшэдэг. Тэдэниие хубаалдажа, хүдөөгэй малшадта абаашаха шухала байгаад, харин колхозой түб тосхонуудаар тарашана.

Иимэ баримтанууд аймагай Шара-Азаргын, Михайловкын сельпонуудай хүдэлмэридэ мүн лэ олон үзэгдэнэ. Аймпотребсоюзай правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Будаев, мүн худалдаа наймаанай талаар тэрэнэй орлогшо нүхэр Доржиев гэгшэд үбэлэй үедэ нүүдэл худалдаа наймаа малшадай дунда эмхидхэхэ тушаа оролдолго гаргадаггүй. Өөһэдөө малшадтай уулзажа хөөрэлдэнэгүй, тэдэнэй ямар эрилтэтэй байһые мэдэнэгүй. Сельпонуудай түрүүлэгшэнэрэй «эды, тэды дахин нүүдэл наймаа эмхидхээбди» гэһэн мэдээ телефоноор дуулаад лэ сэдьхэлээ ханашана.

Д. Аюшеев.

„Арюун гоохон Ангар дүүхэй“ гэжэ шэнэ балет

Сибиириин уһа ехэтэ Ангар болон Енисей мүрэнүүдэй инаг дуран тухай домог туужа болгон зохёогдоһон «Арюун гоохон Ангар дүүхэй» гэжэ шэнэ балет Ленинэй орденто Гүрэнэй оперо болон баледэй театрын сценэ дээрэ түрүүшынхеэ харуулагдаба. Либреттын автор Намжил Балдано. Хүгжэмыень композиторнууд Л. Книппер, Б. Ямпилов гэгшэд найруулһан байна.

Баледые Бурядай АССР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагша М. С. Заславский табиһан, СССР-эй арадай артист, Сталинска шангай лауреат И. А. Моисеев баледые табиха ябадалдань зүбшэл заабари үгэһэн байна.

Баледые анха түрүүшын харуулгада Байгалые—Бурядай АССР-эй габьяата артист Ф. Иванов, Ангарые—РСФСР-эй габьяата артистка Л. Сахьянова, Енисейе—артист П. Абашеев, Ангарай эжын ролиие РСФСР-эй габьяата артистка Ю. Семенова гэгшэд наадаба.

Театрын коллектив энэ шэнэ зүжэгөө партиин XXI съездэдэ зорюулан табиһан байна.

Зураг дээрэ: баледэй сценэнүүд.

С. Доржиевай фото.

ХҮЛЭЙ ҮРТӨӨГЭЙ ХУБИЛАЛТАНУУД

Хориин аймагай центрһээ баруун тээшээ арба гаран километртэ ябаад, һүүлээрнь агалаг Наран хадые тойрожо, хойшоо гарахада Хүлэй Үртөө нютаг оршоно. Эндэ «Улаан Одон» колхоз һуурижанхай. Тосхоной үргэн ута гудамжаар шэнэ гоё гэрнүүд зэлэ татан жэрылдэнэ. Газаа гэртэхеэ өөдэнь татаа, шэнэдхээгүй айлайхиие харахагүйт. Хүлэй Үртөөгэй үргэн ута гудамжаар жэл бүхэндэ шэнэ гэрнүүд нэмэнэ. Һүүлэй хоёр жэлэй турша соо 16 гэр баригдаа.

Колхозой правлени, партийна организаци тосхоноо болбосон түхэлтэй болгохо асуудалда һаналаа ехээр табина.

— Барилга хээл һаа, үни удаан байхаар, бата бэхеэр, гоё һайханаар бүтээхэ хэрэгтэй,—гэжэ колхозой түрүүлэгшэ Даржа Цыремпилович Цыбикжапов мэдүүлнэ. Үнэхөөрөөшье колхозой бүтээһэн үйлэдбэриин, культурно-ажаһуудалай шэнэ барилганууды харахада, бата бэхеэр бодхоогдоһон байна.

Колхозой центртэ шэнэ тээрмэ, машинын гараж, Шүбэгэ гэжэ газарта 3 типовой байра, Захада хониной нэгэ байра, автошэгнүүр, медицинскэ шэнэ пункт, Шүбэгын малшадай улаан булан, спортивна талмай, бани капитальнаар заһабарилагдаа. Амаралтын байшангай торхо бүтэжэ байна. Шэнэ магазинай һуури табигданхай. Трактор заһабарилха мастерской баригдажа эхилээ.

1959 ондо колхознигуудай һууха 14 шэнэ гэр, хүүгэдэй ясли, малшадта бани, 4 гэр, культбаза баригдахаар хараалагдана. Мүн полевой стан улаан булантайгаар баригдаха юм.

«Улаан Одон» колхозой клуб тосхонойнгоо гоё һайхан шэмэг болонхой. Тэрээн соонь библиотекэ, биллиард наадаха, элдэб кружогуудай хүдэлмэрилхэ таһалганууд байха юм.

40 мориной хүсэтэ электростанци колхозой айлнуудай гэрнүүдые электрын гэрэлээр толоруулан гэрэлтүүлдэг болонхой. Колхозой гэшүүд үдэр бүри холын городуудһаа —Москваһаа, Улан-Удэһээ, мүн бусад городуудһаа шэнэ һонинуудые дуулана.

Ким Жалсараев.

ХИЛЫН СААНАҺАА

„Үнэн зүрхэнэй ехэ туһаламжа“

СОФИ, февралиин 9. (ТАСС). Болгариин гүрэнэй түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшын орлогшо Огнян Тихомировай «Үнэн зүрхэнэй ехэ туһаламжа» гэһэн гаршагтай статьяе «Народна младеж» гэжэ газетэ толилоо.

Экономикые хүгжөөлгэдэ, индустриализацида, хүдөө ажахые оньһожоруулгада, арад зоной байдал һайжаруулгада болон соёл культурые дээшэлүүлгэдэ арадай засагай тогтоһонһоо хойшонхи үе соо манай орон дотор тон ехэ амжалта туйлагдаа. Советскэ Союзай аха дүүгэй туһаламжагүйгөөр иимэ амжалта туйлаха аргагүй байгаа гэжэ газетэ бэшэнэ.

Советскэ Союзтай, социалистическэ лагериин бусад оронуудтай экономическа харилсаа холбоогоо үргэдхэн бэхижүүлһэнэйл ашаар манай ороной экономико саашадааша хүгжөөгдэхэ байна. Манай арадай ажахые 1959—1965 онуудта саашадань хүгжөөхэ талаар нүхэр Тодор Живковой элидхэлэй тезисүүд соо табигдаһан зорилгонуудыешье Советскэ Союзай туһаламжагүйгөөр бэелүүлхэ аргагүй байна.

Болгариин хара болон үнгэтэ металлурги, промышленностиин химическэ болон бусад һалбаринуудай түрүүшын предприятинууд советскэ урьһаламжаар, советскэ проектнүүдээр, советскэ дүршэлтэй мэргэжэлтэдэй сэхэ хабаадалгатайгаар байгуулагдаһан юм. Эдэ предприятинууд Советскэ заводуудта бүтээгдэһэн машина болон механизмуудаар гол түлэб хангагдаһан байна. Советскэ һайн һайхан туһаламжаар Болгариин олон заводуудые үргэдхэхэ проектнүүд мүнөө бэлэдхэгдэжэ, мүн бэелүүлэгдэжэ байнхай. Һаяын жэлнүүдтэ хэдэн томо предприятинууд шэнээр баригдаха юм гэжэ статья соо тэмдэглэгдэнэ.

Болгариин хүдөө ажахыда совет арадай ехэ туһаламжа үзүүлдэг тухай, тэрэшэлэн научно-техническэ туһаламжа болон үйлэдбэриин түрүү дүй дүршэлөөр туһаламжа үзүүлгэ тухай статья соо тэмдэглэгдэнэ. Совет арадай, советскэ правительствын болон КПСС-эй үзүүлдэг туһаламжын түлөө Болгариин арад хэтэ үедөө баясажа ябаха гэжэ автор түгэсхэлдөө тэмдэглэнэ.

Индонезиин Национальна соведтэ СССР-эй Верховно Соведэй бэлэг

ДЖАКАРТА, февралиин 9. (ТАСС). Индонезиин Национальна соведтэ библиотекые — СССР-эй Верховно Соведэй бэлэгые СССР-һээ Индонезидэ байдаг элшэн сайд Б. М. Волков мүнөөдэр дамжуулан үгөө.

Национальна соведэй түрүүлэгшын орлогшо Руслан Абдулгани Национальна соведэй бүхы гэшүүдэй зүгһөө, соведэй түрүүлэгшэ президент Сукарнын зүгһөө СССР-эй Верховно Соведтэ гүнзэгы ехэ баясхалан хүргөө.

Кубын ниислэл—Гаванада тон ехэ митинг болоо. Митингдэ хабаадаһан зүгһөө халуунаар угтагдан, восстанидэй Главна командалагша Фидель Кастро хабаадаһан байна. **Зураг дээрэ:** митингын үедэ. ...хэгшэдэй вождь, Кубын зэбсэгтэ ... үгэ хэлээ. Миллион шахуу хүн ...

ТАСС-эй фотохроника.

КПСС-эй XXI съездын дүнгүүдтэ гадаадын оронуудай олониитэ, хэблэл ехэ анхарал хандуулна

РУМЫНИ

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин хүдэлмэриин дүнгүүдые, тэрэнэй баталан абаһан түүхэтэ документнүүдые Румыниин арад угаа ехээр һонирхон угтаа.

Н. С. Хрущевой элидхэл тушаа XXI съездын нэгэн дуугаар баталан абаһан резолюциин дэлгэрэнгы удхые, мүн Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин съездын бүхы дэлхэйн-түүхэтэ удхашанарые тайлбарилһан түрүү бэшэгүүд болон редакционно статьянуудые Румыниин Арадай Республикын бүхы газетэнүүд түрүүшынгээ хуудаһануудта томо гаршагуудтайгаар толилно.

КПСС-эй XXI съезд бүхы дэлхэйн удхашанартай ушар боложо түүхэдэ оробо. Сэсэн мэргэн ленинскэ Центральна Комитет түрүүтэй, алдарта КПСС-эй хүтэлбэреэр, совет арад коммунизмын хяра үндэр тээшэ найдамтайгаар дабшаха зуураа, социальна дэбжэлтын гэрэлтэмэ замые хүн түрэлтэндэ нээжэ үгэнэ. Социализмын үедэ үйлэдбэрилгын хүсэнүүд капитализмын үеынхидэ орходоо бүри түргэнөөр ургажа, ажалшадай аша туһада зорюулагдадаг, мүлжэлгэһөө сүлөөржэ, эгээн лэ һайнаар ажаһууха, соёл культураяа дээшэлүүлхэ арга хүн зондо олгогдодог гэжэ Советскэ Союзай зоригжуулхы үльгэр жэшээ бүхы дэлхэйн хүн зондо үнэмшэстэйгөөр харуулна гэжэ «Скынтейя» газетэ түрүү бэшэг соогоо тэмдэглэнэ.

ГДР

БЕРЛИН, февралиин 9. (ТАСС). КПСС-эй XXI съездэдэ СЕПГ-гэй зүгһөө хабаадаһан делегациие толгойлогшо СЕПГ-гэй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь Вальтер Ульбрихт, мүн ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Отто Гротеволь Берлинэй Зүүн вокзалай дэргэдэхи талмай дээрэ сугларһан, ГДР-эй ниислэлэй хэдэ мянган хүн зоной үмэнэ мүнөөдэр үгэ хэлээ.

КПСС-эй XXI съездын дүнгүүд тухай хэлэхэдээ, В. Ульбрихт иигэжэ онсолон тэмдэглэбэ. Замбуулин огторгой руу зам табиһан, Нарые тойрон дабшажа ябаһан хэмэл одо табиһан Советскэ Союз 1965 ондо ажалай тон ехэ бүтээсэ туйлаха, хүн зонойнгоо материальна болон соёл культурын хэмжээе бүри ехээр дээшэлүүлхэ гэһэн зорилго табяа.

Долоон жэлэй агууехэ түсэб социализм капитализм хоёрой хоорондохи амгалан ёһоной мүрысөөндэ шэнэ шата нээжэ үгэбэ. Дэлхэйн хүн зоной 35 процентые нэгэдүүлдэг социалистическэ гүрэнүүд 1965 ондо бусад бүхы гүрэнүүдэй хамта дээрээ бүтээһэндэ орходоо нилээд ехэ юумэ үйлэдбэрилдэг болохо гэжэ В. Ульбрихт саашань хэлээ.

Парти болон совет арадай бата бэхи нэгэдэл болон нягта жагсаалые, дэлхэйн социалистическэ системын гүрэнүүдэй нэгэдэлые, бүхы дэлхэйн коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай аха дүүгэй хани барисаае КПСС-эй XXI съезд харуулаа гэжэ үгэ хэлэгшэ тэ... лээ.

Германиин, Берлинэй асу... нуудта КПСС-эй XXI съездын анхарал хандуулһан тухай, договор баталхые Аденауэрай ...вительствын арсадаг тухай саашань хэлэһэн байна.

КПСС-эй XXI съезд ГДР-эй ...зондо олон юумэ олгоо, ха... түрүүндэ, эб найрамдалай ... социализмын үнэн зүб хэ... илаха гэһэн этигэл найдабар... рүүлээ гэжэ үгынгөө түгэс... В. Ульбрихт хэлэһэн байна.

Германиин Демократическа ...публикын правительственна ...гациие толгойлон, зүүн ороно... һаяшаг аяншалһан тухайгаа ...эй Министрнүүдэй Соведэй т... лэгшэ О. Гротеволь хэлэһэн б...

Дай һүжэрөөгшэдэйхидэ ор... эб найрамдалай хүсэнүүд һур... түгэлдэр, бүхы дэлхэй дээр... найрамдалай хэрэг илаха гэж... оронуудаар аяншалаад бай... бидэнэр батаар этигээбди ... О. Гротеволь үгынгөө түгэс... мэдүүлээ.

ВЕНГРИ

БУДАПЕШТ, февралиин ... (ТАСС). КПСС-эй XXI съе... СССР-эй арадай ажахые 1... 1965 онуудта хүгжөөхэ талаар ...дын баталан абаһан даабарита ...нуудта Венгриин хэблэл урда ...тэ ехэ анхарал хандуулна. Э... сэбые «Эб найрамдалай зам» түрүү бэшэг соогоо «Хетфеи ...рек» газетэ нэрлэһэн байна.

Зам харгыгаар долоон м... алхалан ябадаг баатар хэзээд... бии байһан юм гэжэ гансаха... арадуудай үльгэр домогууд со... лэгдэдэг байһан юм гээд газет... шэнэ. Долоон жэлэй түсэбые... лүүлжэ байха үедэ хэдэ мил... бодото баатарнууд урган га... байна. Колониалистнууд шэнги... зэбсэг гартаа барижа ябангүй... харин өөрынгөө ажалаар тэд... газар нютагайнгаа баялигу... ашаглаха байна бшуу. Долоо... лэй түсэб бүхы хүн түрэл... аша туһада зохилдоно.

АЛБАНИ

ТИРАНА, февралиин 8. (ТА... КПСС-эй XXI съездын түүхэт... ...кументнүүдые Албаниин хэблэ... да мэтэ тайлбарилһаар. Комму... байгуулагшадай съезд гэжэ н... дэһэн энэ съезд угаа ехэ ... хэтэ ушар боложо, дэлхэйн бү... сэгэй бүхы жиирэй хүнүүдэй з... ехээр һайшаагдаа. Н. С. Хрущ... элидхэл, съездын шиидхэбэри... Советскэ Союзай Коммунисти... партиие, алдарта совет арадые ...дүү коммунистическэ, хүдэлмэ... нэй бүхы партинуудые эб най... далай, социализмын, коммуни... түлөө тэмсэлэй гүнзэгы удх... эли тодо программаар зэбс... гэжэ «Коммунизмын хяра ... тээшэ» гэһэн гаршагтай түрү... шэг соогоо «Люфтетари» г... тэмдэглэнэ.

Съездын материалнууд со... листическэ общество байгуул... рэгтэ манай арад зониие з... жуулна гэжэ газетэ түгэсхэлд... шэнэ.

Азн, Африкын оронуудай залуушуулай конференциин шиидхэбэри

КАИР, февралиин 9. **(ТАСС-эй корр.).** Ази, Африкын оронуудай залуушуулай конференци үсэгэлдэр Каирта хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

Конференци дээрэ ехээр үгэ буляалдаан болоо, олон дурадхалнууд оруулагдаа. Гэбэшье Ази, Африкын оронуудай арадууд болон залуушуулай һанал нэгэдэлгэ, хани барисаан эдэ оронуудай эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлэй амжалта туйлаха нүхэсэл болохо байһан тухай политическэ элдэб үзэл баримталдаг делегадуудай нэгэн һаналтай байһаниинь конференциин хүдэлмэриин гол онсо шэнжэнь болоно.

Бүхы делегадуудай нэрьемэ альга ташалган доро конференциин пленарна заседани конференциин резолюциие нэгэн дуугаар баталаа. Политическэ резолюци доторнь иигэжэ хэлэгдэнэ:

«1959 оной февралиин 2-һоо 8 хүрэтэр Ази, Африкын оронуудай залуушуулай конференци Каирта болоо. Өөһэдынгөө арадуудай, бүхы дэлхэйн арадуудай золтой жаргалтай ерээдүйн түлөө залуушуул харюусалгатай гэжэ конференци тоолоно. Гэбэшье ерээдүйн золтой жаргалтай байдал туйлаха замда империализм гол түлэб һаад хэнэ. Империалистнуудай бэелүүлхээр һанаашалжа байһан түсэбүүд имагтал хүйтэн дай шангадхаха, атомна зэбсэгүүдые түргөөр бүтээхэ ябадалда хүргэхэ, тиигээд дэлхэйн шэнэ дай һүжэрөөжэ болохо байна гэжэ Ази, Африкын залуушуул һайнаар мэдэнэ. Бандунгын, Каирай болон Аккрын конференцинүүдэй гол ёһондо зохилдуулан Ази, Африкын оронуудай залуушуул хадаа:

1. империализмын болон колониализмын али бүхы үзэгдэлнүүдые;
2. бусад оронуудай хэрэгүүдтэ хариин гүрэнүүдэй хамааралсалгые;
3. бүгэдэ ниитын эб найрамдалда аюул тохёолдуулдаг, залуушуулай хүсэл эрмэлзэлгые бэелүүлгэдэ һаад ушаруулдаг сэрэгэй, политическэ хэлсээнүүдые, тэгшэ эрхэ баримталаагүй договорнуудые, хоёр талын эзэрхэг түримхэй договорнуудые;
4. бусад гүрэнүүдэй газар дээрэ хариин сэрэгэй базануудые байлгые;
5. империалистическэ оронуудай аша туһые харан, национальна баялигаа хэрэглэлгые;
6. эсэсэй эсэстэ ороной национальна эрхэ сүлөөе һулаpуулдаг тусхай условитойгоор үгтэдэг туһаламжые;
7. нютагай хүн зониие түрин, Африка, Азиин оронуудта хариин ороной хүнүүдые эльгээлгые—эрид шууд буруушаана.

Тиимэһээ Ази, Африкын оронуудай залуушуул: Нэгэдэмэл Нациин Организациин Уставые, Бандунгын, Каирай, Аккрын конференцинүүдэй шиидхэбэриие; арадуудай эрхэ сүлөөтэй, бэеэ даанхай байдалтай байха эрхые; доторойнгоо асуудалнуудые арадуудай өөһэдөө шиидхэхэ эрхые, мүн засаг түрэеэ арадуудай өөһэдөө шэлэжэ олохо эрхые; Африка: Азиин зарим оронуудай бэеэ даанги байдаг политикые (юуб гэхэдэ энэ политика эб найрамдал бэхижүүлхэ, энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гол ёһонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ туһалха байна); таһаржа тарашаһан бүхы арадуудай нэгэдэхэ эрхые хүсэдөөр дэмжэнэ».

Алжирай арадта эсэргүүгээр Франциин хэжэ байһан шуһата дайе конференци буруушаана. Оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй түлөө баатарлиг тэмсэл хэжэ байһан Алжирай залуушуулые Ази, Африкын оронуудай залуушуулай дэмжэжэ байһан тухай конференци мэдүүлнэ.

Конгодохи Бельгийскэ колониальна засагаархидай зэрлиг муухай аашанууд резолюци соо эрид шууд буруушаагдана, мүн бэеэ даанхай байдалайнгаа түлөө Конгын арадай тэмсэлые залуушуулай дэмжэжэ байһан тухай мэдүүлэгдэнэ.

Монгол Арадай Республикын ООН-эй гэшүүн болохо хуулита эрхые конференци мэдэрхэ зуураа, МНР-эй тала харан, тэрэнэй хуулита эрилтые дэмжэхыень Ази, Африкын оронуудай залуушуулые уряална. Өөһэдынгөө оронуудые амгалан ёһоор нэгэдүүлхэ тухай, Американ сэрэгүүдые өөһэдынгөө газар дээрэһээ гаргуулха тухай Корейн болон Вьетнамай арадуудай хуулита эрилтэнүүдые конференци дэмжэнэ.

Хитадай Арадай Республикада ООН-дэ хуулита һуурииень үгэхэ тухай конференци эрилтэ хэнэ.

Индонезидэ Баруун Ирианиие бусаажа үгэхэ тухай резолюци дотор эрилтэ табигдана, мүн Индонезиин арад тушаа империалистнуудай хэжэ байһан нюуса үгэсэлгэ буруушаагдана.

Бүхы дэлхэйн залуушуулай хадһаа олыень түлөөлһэн Ази, Африкын оронуудай залуушуулай конференци хадаа өөһэдынгөө зэргые нягтаар жагсаажа, Ази, Африкын арадуудые сүлөөлхын тулада бүхы хүсэлэл оролдолгоёо гаргахыень Ази, Африкын бүхы хубидахи залуушуулые уряална.

Эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө тэмсэлэй асуудалнуудта политическэ резолюциин тусгаар бүлэг зорюулагдаһан байха юм.

Илангаяа Америкын Холбоото Штадуудта, мүн Урда Африкын Союзда үндэһэ яһанай илгаа гаргадаг ябадал конференциин политическэ резолюци соо эрид шууд буруушаагдаһан байна.

Ядерна туршалгада эсэргүүсэн, ядерна зэбсэг хорихын түлөө тэмсэлэй уласхоорондын үдэрые мартын 31-дэ тэмдэглэхэ гэжэ конференци тогтоогоо.

Алжирай болон Палестинын асуудалнуудаар, соёл культурын, искусствын асуудалнуудаар, социальна асуудалнуудаар, спортын болон физическэ хүмүүжүүлгын асуудалнуудаар конференци тусхай резолюцинуудые баталан абаһан байна.

Ази, Африкын оронуудай залуушуулай конференци амжалтатайгаар үнгэржэ, хоёр түбиин залуушуулай хани барисаа, мүн империализм болон колониализмда эсэргүүсэн, энхэ тайбанаар зэргэ оршон байхын түлөө, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын түлөө тэмсэлдэ тэдэнэй һанал нэгэдэлгые бэхижүүлхэ хэрэгтэ шухала туһа нэмэри боложо үгөө гэжэ делегадууд нэгэн һаналтайгаар тоолоно.

Заһабари

Манай газетын энэ оной февралиин 8-най номерой гурбадахи нюурай гурбадахи колонкын дээрэһээ хоёрдохи абзацай түрүүшын мэдүүлэлые иигэжэ заһажа уншаха хэрэгтэй:

«Долоон жэлэй түсэбые бэелүүлгэ уласхоорондын хүдэлмэришэнэй болон коммунистическэ хүдэл... үмэнэ, бүхы түрүү хүн түрэл... үмэнэ өөрынгөө интернациона... уялгые Советскэ Союзай ажа... дай дүүргэһэнэй шэнэ гэршэ болохо гэжэ съезд тоолоно».

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов партийной жизни —34-05, экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта—24-74, писем трудящихся 40-49, отдел переводов, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н00960. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. №